

Heinrich von Kleist

AMPHITRYON

Vígjáték Molière nyomán

Fordította: Forgách András

(2007)

SZEREPLŐK

JUPITER, Amphitryon alakjában
MERKUR, Sosias alakjában
AMPHITRYON, thébai hadvezér
SOSIAS, a szolgája
ALKMÉNÉ, Amphitryon felesége
CHARIS, Sosias felesége
HADVEZÉREK

Történik Thébában, Amphitryon vára előtt

ELSŐ FELVONÁS

Éjszaka.

ELSŐ JELENET

SOSIAS

jön, lámpással

Hé ott! Ki lopakodik ott? Hahó! – Bár
Világosodna már. Mert ez az éj – Hogy ki?
Egy jóbarát, urak! Én? Ugyanoda –
És nálam megbízhatóbb útitársra,
Esküszöm, nem sütött még a nap, vagyis
Inkább a hold, ha jól meggondolom –
Rablók ezek, de kisstilűbbek annál,
Hogy szemtől szembe támadják az embert:
Vagy csak a szél zörgette meg a lombokat?
Itt a hegyekben minden hang üvölt. –
Szép óvatosan! Lassan! – Ha most mindjárt
Nem ütközik Thébába a kobakom,
Lesüllyedtem a sötét alvilágba.
A fenébe is! hogy bátor vagyok,
Hogy rettenthetetlen; a főparancsnok
Más módon is kipróbálhatta volna.
Dicsőség neki, világhír, koszorú,
De éjszaka közepén engem elzavarni,
Nem túl jó húzás részéről szerintem.
Egy kis tapintat, egy kis felebarátiság
Érnek annyit, mint harci tudománya,
Mellyel szétüt az ellenség között.
Sosias, mondta, szedelőzködj, szolgám,
Hirdesd ki győzelmemet Thébában,
És értesítsed gyöngéd hitvesem,
Hogy én is jövök utánad nemsokára.
Nem ráért volna mindez holnapig?
Változzak fölnyergelt lóvá, hogyha nem!
De nézd! Ott már a mi házunk dereng!
Hurrá, Sosias, mégiscsak célhoz értél,
És összes ellenségeidnek megbocsáthatsz.
S most, barátom, koncentrálj a föladra;
Visznek ünnepélyesen a hercegnő,
Alkméné elé, s te a szónokművészet
Magasiskoláját bemutatva beszámolsz
Az ütközetről, melyben Amphitryon
Győzedelmesen harcolt a hazáért.
– De hogy a francba csináljam, ha egyszer
Nem voltam ott? Pokolba. Nem ártott volna
Azért néha kikukucskálni a sátorból,
Mikor a két sereg egymásnak esett.

Ugyan már! Tudok én is folyékonyan beszélni
Egy kis adok-kapokról vagy lődözésről,
Ebben nem vagyok rosszabb bárki másnál,
Kinek nem süvített nyíl a füle mellett. –
Nem kéne most elpróbálni a szerepet?
Jó! Remek ötlet, Sosias! Gyakorolj.
Ez itt a díszterem, és legyen ez a lámpa
Alkméné, ki a trónon ülve vár.

Leteszi a földre a lámpát.

Felséges úrnöm! Amphitryon küld,
Az én nagy uram, a te nemes férjed,
Hogy az athéniak fölötti győzelméről
Az örömhírt elújságozzam neked.

– Jó a kezdet! – „Ó, igazán, te kedves
Sosias, örömem nem ismer határokat,
Hogy viszontlátlak.” – Jóságod, csodás hölgy
Engem megszégyenít, habár nyilván
Büszkeséggel töltene el bárki mást.

– Nézzenek oda! Nem is rossz! – „És hogy van
Lelkem legdrágább társa, Amphitryon?”

– Kegyelmes asszony, rövidre fogom:
Mint a nagy ember a dicsőség mezején!

– Vág az esze! Micsoda sváda! – „S ő mikor érkezik?”
Egy perccel se később, mint tiszte engedni,
Ha nem is olyan gyorsan, mint szeretné.

– Ilyen nincs! – „És mást nem üzent veled
Nekem, Sosias?” – Nem beszél, inkább
Cselekszik, nevét hallva reszket a világ.

– Téboly! Mióta vagyok ilyen szellemes?
„Hátrálnak, mondod, az athéniak?”

– Hátrálnak: halott Labdakosz, vezérük;
Pharissa elesett, és a hegyek közt
Győztes kiáltásaink visszhangzanak. –

„Drága Sosias! Ezt a lehető
Legrészletesebben el kell mesélned.”

– Szolgálatára, kegyelmes asszonyom.
Mert tény, hogy erről a győzelemről,
Legalább ezzel hízelgek magamnak,
Kimerítő tájékoztatást tudok adni:

Képzeld el, ha volna oly szíves,
Hogy itt ezen az oldalon

tenyerén mutatja a helyeket

áll Pharissa vára

– Mely épp akkora, mint tudja bizonyára,
Kerületét tekintve, p r a e t e r p r o p t e r, úgy körülbelül,
Túlzás nélkül mondva, ha nem nagyobb,
Mint Théba. Ez itt a folyó. A mieink
Csatarendben álltak föl ezen a dombon;
S a völgyben lent csak úgy nyüzsög az ellen.
Miután nagy esküje harsant az ég felé,

Hogy belerendült a felhők birodalma,
S parancsszavak zengtek köröskörül,
Zúgó árként zubogva tört miránk.
De mi, náluk nem kisebb vitézek, megmutattuk,
A hátra merre van – tessék csak nézni, hogy.
Először az előrsünkbe ütközik;
Az kitér. Majd íjászainkra támad;
S ők visszavonulnak. Elbizakodva ront rá
A parittyásokra; ők átengedik a terepet.
S hogy a derékhadunkhoz közeleg vakmerőn,
Az fogja, és – állj! A derékhad nem stimmel.
Valami zajt hallottam, ha nem tévedek.

MÁSODIK JELENET

Merkúr Sosias alakjában kilép Amphitryon házából. Sosias.

MERKUR *magában*
Ha e hivatlanul érkezett hülyét
Nem távolítom el a háztól idejében,
A boldog gyönyört kockáztathatom,
Melyet Alkménével élvezni vágyott,
S melyért, Amphitryon külsejét kölcsönözve,
Az olümposzi Zeusz a földre szállt.

SOSIAS *nem látja meg Merkurt*
Semmi vész, már elpárolgott a félsz,
Nehogy egy rossz kalandba keveredjem,
Inkább bemegyek egészen a házba,
És teljesítem megbízatásomat.

MERKUR *magában*
Barátocskám, ahhoz Merkurt kell legyőznöd,
Vagy én foglak innen eltakarítani.

SOSIAS
De ez az éj a végtelenbe nyúlik.
Ha nem vagyok már öt órája úton,
Öt órája a helyi napóra szerint,
Darabokban lövöm le a toronyról.
Vagy a győzelem részeg mámorában
Az uram nézte reggelnek az estét,
Vagy szunyókál még a léha Napisten,
Mert tegnap este túl sokat piált.

MERKUR
Hogy milyen tiszteletlenül beszél
A kis tetű az istenekről. Türelem;
Ez a kar itt majd illemre tanítja.

SOSIAS *észreveszi Merkurt*
Ó, ti éjszaka istenei! Végem.
Besurranó tolvaj jár a ház körül,
Előbb-utóbb nyilván akasztófára jut.
– Vagány leszek, pimasz és magabiztos.
fütyörészik

MERKUR *hangosan*
 Ki ez a vandál, aki úgy viselkedik,
 Mintha az utca az otthona volna,
 S füttyörészéssel fájdtja fejem?
 A pálcám táncára kíváncsi tán?

SOSIAS – Úgy tűnik, a fickó nem zenebarát.

MERKUR A múlt hét óta nem találtam senkit,
 Akinek csontját eltörhettem volna.
 Merev már karom a túl sok pihenéstől,
 És neked épp megfelelő a púpod,
 Pont ilyen kell, hogy megint belejőjjenek.

SOSIAS Ki hozta rám ezt az ördögi fickót?
 Halálfélelemtől torkom kiszárad,
 És még a lélegzetem is eláll.
 Ha a pokol okádja ki elém,
 Hát az sem lenne sokkal rémesebb.
 – De talán épp olyan bohóc mint én,
 Csak megjátssza a vasöklőt nekem,
 Hogy gyorsan össze csináljam magam.
 Barátom, ennyit én is tudok. Én
 Egyedül vagyok, ő is: két öklöm van,
 Neki sincs több; ha mégis elhagyna szerencsém,
 A házukba visszavonulhatok – Előre hát!

MERKUR *útjába áll*
 Hé, megállj! Ki az?

SOSIAS Én.

MERKUR Miféle Én?

SOSIAS Az én énem, ha szabad mondanom.
 S az enyém, csakúgy mint a másoké,
 Itt vámmmentességet élvez. – Bátorság, Sosias!

MERKUR Állj! Ilyen olcsón nem úszod meg.
 Melyik rendből vagy?

SOSIAS Hogy melyik rendből?
 Mint láthatod, a kétlábúakéból.

MERKUR Az érdekel, hogy úr vagy, avagy szolga?

SOSIAS Attól függ, hogy honnan nézi az ember,
 Lehetek úr, lehetek szolga is.

MERKUR Jó. Nem tetszel.

SOSIAS Azt őszintén sajnálom.

MERKUR Egyszóval, gyilkos, tudni akarom,
 Hajléktalan csavargó, te utolsó,
 Ki vagy, honnan jössz, hová mész tovább,
 És mi a fenének ácsorogsz itt nekem?

SOSIAS Minderre önnek csak annyit felelhetek,
Hogy: ember vagyok, onnan jövök,
Oda megyek, és most nem érek rá,
Kezd ez az egész untatni egy kissé.

MERKUR Humorod az van, és ha nem tévedek,
Szeretnél lerázni. Nekem meg kedvem
Támadt az ismeretséget elmélyíteni,
S hogy fokozzuk máris a bonyodalmat,
Ezzel a kézzel kupán foglak csapni.

SOSIAS Engem?

MERKUR Téged, itt van rá a bizonyíték.
Nos, erre te mit határozol?

SOSIAS Húha!
Van erő az öklödben, cimbora.

MERKUR Ez csak közepes méretű ütés. Van
Ennél keményebb is.

SOSIAS Más hangulatban volnék,
Régen tépnénk egymás haját mi ketten.

MERKUR Én kedvelem az érintkezésnek ezt a módját.

SOSIAS Azonban dolgom van, ajánlom magamat.
menne

MERKUR *útjába áll*
Hova?

SOSIAS Mi közöd hozzá?

MERKUR Tudni akarom,
Mondom, hogy hova mész?

SOSIAS Kinyitatom
Magamnak a kaput. Engedj tovább.

MERKUR Ha van pofád csak közeledni is
Annak a várnak a bejáratához,
Záporozni fognak rád az ütések.

SOSIAS Mi? Ezek szerint nem mehetek haza?

MERKUR Haza? Mondd még egyszer!

SOSIAS Na ja.
Haza.

MERKUR Azt mondod, a házhoz tartozol?

SOSIAS Mért is ne? Tán nem Amphitryon háza?

MERKUR Hogy ez Amphitryon háza-e? Az övé,
Te mocsok, igen, ez Amphitryon háza,
A thébaiak fővezéréé.
De ebből mi következik? –

SOSIAS Hogy mi?
Hát bemegyek. A szolgája vagyok.

MERKUR
A szol –?

SOSIAS – gája.

MERKUR Te?

SOSIAS Igen, én.

MERKUR Amphitryoné?

SOSIAS
Amphitryoné, a thébai fővezéré.

MERKUR
– A neved?

SOSIAS Sosias.

MERKUR So –

SOSIAS – S o s i a s.

MERKUR
Én eltöröm az összes csontodat.

SOSIAS
Megőrültél?

MERKUR Ki jogosított fel,
Te aljadék, hogy fölvedd Sosias nevét?

SOSIAS
Nem vettem, hanem adták nekem.
Esetleg tisztázzátok ezt apámmal.

MERKUR
Létezik a földön ekkora pimaszság?
Az arcomba mered mondani azt,
Hogy Sosias vagy?

SOSIAS Minden további nélkül.
Azon egyszerű okból, mivel így
Akarják a nagy istenek; s mert nem áll
Módomban ellenük harcba szállni,
Hogy más akarjak lenni, mint vagyok;
Mivel én csakis Én lehetek, nem egyéb,
Nevezetesen szolgál s Amphitryoné,
Még ha ezerszer szívesebben lennék
A rokona vagy sógora neki.

MERKUR
Na megállj! Mindjárt átváltoztatlak én.

SOSIAS
Emberek! Thébiaiak! Gyilkos! Segítség!

MERKUR
Mi van, te senkiházi, kiabálni mersz?

SOSIAS
Pofozol, s még csak ne is kiabáljak?

MERKUR
Nem tudod, hogy a házban alszanak,
Lévén éjszaka, s hogy benn Alkméné,
Amphitryon felesége pihen?

SOSIAS Dögölj meg!
A rövidebbet húzom, mert mint láthatod,
Nincs a kezemben husáng, mint neked.
Hol ütleget csak adni tudsz, de kapni nem,

Ily egyenlőtlen küzdelemben győzni
Nem túl nagy hőstett. Megmondom, ahogy van:
Ízléstelen bátornak lenni, ha a Sors
Megakadályozza abban a másikat,
Hogy kimutassa a foga fehérét.

MERKUR

A tárgyra. Ki vagy?

SOSIAS

magában

Ha ezt megúszom,
Egy fél üveg bort a földre locsolok,
Az isteneknek szóló áldozat gyanánt.

MERKUR

Sosias vagy még?

SOSIAS

Jaj, engedj utamra.
Botod elérheti, hogy *többé* ne legyek;
De nem, hogy, míg létezem, én ne *Én* legyek.
Az egyetlen újdonság, hogy jelenleg
Úgy érzem, a megvert Sosias vagyok.

MERKUR

Te kutya, most kicsinállak.
fenyegeti

SOSIAS

Ne bánts!

Hagyd abba a verést.

MERKUR

Addig nem én,
Míg meg nem szünsz –

SOSIAS

Jól van, megszűnök.
Nem vitatkozom, legyen igazad,
Bármit állíts, a válaszom igen.

MERKUR

Sosias vagy még, te rohadék?

SOSIAS

Ah!
Amit akarsz, az vagyok. Mi legyek, parancsolj,
Pálcád a főnök, rendelkez velem.

MERKUR

Sosiasnak hívnak, vagy nem azt mondtad?

SOSIAS

Mostanáig ezzel hitegettem magam,
S ez így, nem titkolom, helyesnek látszott.
Ám érveid súlya előtt meg kell hajolnom,
Most már belátom, mindez tévedés volt.

MERKUR

Ugyanis engem hívnak Sosiasnak.

SOSIAS

Téged? Sosiasnak?

MERKUR

Igen, Sosiasnak.
S ha bárki ezzel szemben kifogást emel,
Annak számolnia kell a botommal.

SOSIAS

magában
Istenek az égben! Le kell tehát
Magamról mondanom, és túrnöm kell,
Hogy elcsaklizza nevem egy csaló?

MERKUR Miket motyogsz ott? Nem hallom tisztán!

SOSIAS Semmi olyasmit, ami téged érint;
De Görögország isteneire kérlek,
Kik uralkodnak rajtad s rajtam is,
Csak egy pillanatra engedd meg nekem
Hogy nyíltan és őszintén beszéljek.

MERKUR Szólj.

SOSIAS De botod néma tanú lesz csupán?
És nem szól bele a társalgásba?
Ígérd meg. Kössünk fegyverszünetet.

MERKUR Rendben. Ezt a pontot elfogadom.

SOSIAS Hát akkor kérlek, áruld el nekem,
Honnan támadt az elképesztő ötleted,
Hogy pofátlanul lenyúld az én nevem?
Ha még egy köpeny volna, vagy a vacsorám;
De egy név? Talán ruhaként fölveheted?
Megeeszod? Megiszod? Vagy elkótyavetyéled?
Mi hasznod lehet egy ilyen lopásból?

MERKUR Mi? Még van pofád?

SOSIAS Állj! Megállj, ha mondom.
Fegyverszünetet kötöttünk.

MERKUR Te disznó!

SOSIAS Te kis tetű!
Ez nekem belefér,
Csak szidjál bátran, ettől még nyugodtan
Társalozhatunk.

MERKUR Azt mondod, Sosias vagy?

SOSIAS Bevallom, hogy meg nem alapozott
Hírek szerint én –

MERKUR Elég. Ezennel
Fölbontom a fegyverszünetet,
És visszavonom adott szavamat.

SOSIAS Dögölj meg! Hogy tudnék megsemmisülni;
Átváltozni, s a bőrömből kibújni,
Hogy azután a te válladra dobjam?
Történt ilyen, mióta világ a világ?
Vagy álmodok? Talán a szokásosnál
Több szíverősítőt vettem magamhoz?
Vagy nem vagyok teljesen eszemen?
Nem Amphitryon küldött engem ide,
Hogy úrnómnek jelentsem visszatértét?
És leírjam milyen győzelmet aratott,
És miként esett el Pharissa vára?
És nem most értem ide az előbb?
Kezemben nem volt-e lámpás? S nem téged

Láttalak ólálkodni a ház körül,
S nem nyúltál-e, látva hogy a házba
Belépnék, rögtön a botod után,
És embertelenül nem püfölted a hátam,
És nem mondtad a képembe, hogy nem én,
De te vagy Amphitryon szolgája?
Sajnos érzem, hogy ez nagyon is igaz;
Adná az ég, hogy megszállott legyek!

MERKUR

Vigyázz, te kis piszok, mert megharagszom,
S dühöm mint jégeső zörömből fejedem!
Amit mondtál, az pontról pontra áll,
Csakhogy rám: a pofonokat kivéve.

SOSIAS

Rád? – Itt ez a lámpa, az istenekre,
Ez tanúsíthatja –

MERKUR

Hazudsz, gyilkos.
Engem küldött Amphitryon ide.
A thébai fővezér, nekem adta, még tegnap,
A méltó megbízatást, mikor a templomból
– Hol Marsnak áldozott, a gyilkos küzdelem
Porát le sem mosva magáról – kilépett,
Hogy Thébában győzelmét bejelentsem;
S hogy Labdakosz, az ellenség vezére
Is elesett, éspedig az ő kezétől;
Mert én vagyok, ismétlem, Sosias,
A szolgája, Davus, a derék falusi
Pásztor fia, és Harpagon fivére,
Ki idegenben halt meg, nejem Charis,
Aki megőrjít a hülyeségeivel;
Az a Sosias, aki fogdában is ült,
Kinek hátsójára nemrég ötvenet mértek,
Mert túlzásba vitte a becsületességet.

SOSIAS

magában
Jól mondja! De csupán mint Sosias
Értesülhet az ember olyan részletekről,
Amikről ez az alak tudni látszik.
Lelkemre, kicsit már én is hiszek benne.
Ráadásul, ha jobban szemügyre veszem,
Olyan, mint én, alakra, termetre hasonló,
S a szemtelen képe is kiköpött enyém.
– Kérdezek tőle néhány dolgot, hátha
A végére jutok.

fennhangon

A zsákmányból, mi
Az ellenség táborában jutott kezünkre,
Meg tudnád mondani, Amphitryon
Mit kívánt meg, és mit kapott belőle?

MERKUR Labdakosz diadémját kapta meg,
Amelyet annak sátrában találtak.

SOSIAS És mi történt ezzel a diadémmal?

MERKUR Amphitryon kezdőbetűjét vésték
Tündöklőn a homlokpánt aranyába.

SOSIAS Nyilván ő viseli most –?

MERKUR Alkménének szánják.
A győzelem szép emlékeként
Az ékszer a keblét díszíti majd.

SOSIAS És a táborból mi módon küldik el neki
Az ajándékot –?

MERKUR Arany ládikában,
Rá Amphitryon pecsétje került.

SOSIAS *magában*
Mindent tud. – Ezer ördög és pokol!
Kezdek kételkedni saját magamban.
A rámenőssége és botja révén
Már Sosias lett, most még csak az kellene,
Hogy logikus okoknál fogva az legyen.
De ha így tapogatom magamat,
Esküszöm, ez a test Sosias.
– A labirintusból kiutat hol találok? –
Az számít, amikor egyedül voltam,
Azt senki se látta, nem is tudhatja senki,
Hacsak nem úgy Én ő is, mint én.
– Na jó, ez majd fényt derít a dologra.
Hoppá! Most horogra akad – gyerünk.
fennhangon
Míg a két sereg közelharcot vívott,
Mit csináltál, mondd, a sátorban,
Ahol olyan ügyesen meglapultál?

MERKUR Egy sonkából –

SOSIAS *magában*
Megáll az eszem –!

MERKUR Mit a sátor egy zugában találtam,
Kinyestem egy szép zaftos darabot,
Megcsapoltam egy jól elzárt korsót,
Hogy a csatához, mely odakint dült,
Magamnak egy kis kedvet csináljak.

SOSIAS *magának*
Vége a dalnak. Ezen az alapon
Most itt rögtön elnyelhetne a föld,
Mert a korsóból nem ihatott volna,
Ha, mint én, zsákjában, véletlenül
Nem akad rá a zárba illő kulcsra.

fennhangon

Most már tényleg belátom, öreg, hogy
Sosiasból te vagy a teljes kiadás,
Kire e földön igényt tartanak.
Eggyel több példány már fölösleges. S mert
Nem szeretnék tolakodónak tűnni,
Szívesen visszalépek a javadra.
De egyet tégy meg kérlek, és áruld el nekem,
Ha nem Sosias, k i c s o d a vagyok?
Lásd be, muszáj, hogy v a l a m i legyek.

MERKUR

Ha majd már én nem leszek Sosias,
Légy te az, nem bánom, áldásom rá.
De míg én vagyok az, vigyázz, mert nagy baj ér,
Ha szemtelenül beleéled magad.

SOSIAS

Jól van, jól. Lassan már zúg a fejem,
Látom már, bizisten, hogy mi a helyzet,
Bár ugyanakkor teljesen nem értem.
Azonban – ideje ezt a dolgot lezárni;
A legmegfelelőbb módja talán a búcsú,
Így hát megyek utamra. – Élj boldogan.
a házhoz megy

MERKUR

visszalöki
Te akasztófárávaló! Többé nem kelsz föl,
Úgy összetörlek.
veri

SOSIAS

Igazságos istenek!
Nem védtek meg? A hátam hetekig
Be se gyógyul, még ha Amphitryon
A botját nem használja is. Na jó.
El ettől a sátánfajzattól, irány a tábor,
Legyen bár rémsötét ez a pokoli éj. –
Dicső egy küldetés volt, mondhatom!
S hogy miként fogad, Sosias, majd a gazdád?
el

HARMADIK JELENET

MERKUR

Na végre! Mért nem ballagtál tovább?
Pár csúnya repedést megúszhattál volna. –
Nem értékeli azt a megtiszteltetést,
Hogy isten karja verte, mint a répát:
Úgy megbotoztam, mint egy végrehajtó.
Sebaj. Épp elég bűn nyomja a lelkét,
S ha ma nem szolgált rá még a verésre;
A legjobb, ha előlegnek tekinti. –
Már attól félttem, hogy az idióta
– Sikoltozott, mint akit nyársra húznak –,

Fölbreszti a szerelmeseket!
– Úgy éljek, Zeusz már fölkelt. Jön az
Istenek atyja, Alkméné pedig,
Mintha drága férje volna, Amphitryon,
Szerelmesen ott lépdél a nyomában.

NEGYEDIK JELENET

Jupiter Amphitryon alakjában. Alkméné, Charis, Merkur, fáklyák.

JUPITER

Alkméné, csillagom, kérlek, küldd el
A fáklyásokat. Habár fényükben a föld
Legkáprázatosabb szépsége tündököl,
És nem volt még Isten, ki ilyen szépet látott;
Mégis – hogy mondjam? Leleplezik azt,
Kit ez a káprázat idecsalt, kedvesem,
Jobb lesz nekünk, ha titokban marad,
Hogy Amphitryonod Thébában járt,
A háborútól raboltam el minden percet,
Mit most a szerelemnek áldozok.
A nagyvilág e rablást félreértené;
És nincs szükségem egynél több tanúra,
Csak egyre: arra, aki hálás lehet érte.

ALKMÉNÉ

Amphitryon! Már menni akarsz? Ah,
Milyen nyomasztó is a hírnév, kedvesem!
Én boldogan adnám e harcon vett
Diadémot egyetlen kis csokor
Ibolyáért, mit kunyhó mellett szedtek.
Mi kell nekünk önmagunkon kívül?
Mért kényszerít a sors rád annyi
Idegen dolgot, mért is kell viselned
A koronát s a parancsnoki pálcát?
Persze, mikor a nép ujjongva ünnepel,
Nagy embernek nevezve fölmagasztal,
Édes a gondolat, hogy hozzám tartozol;
De ez az illanó öröm megéri-e
A szörnyű érzést, mikor vad csatában
Egy nyíl a te drága szíved felé suhan?
Milyen üres is ez a ház tenélküled!
Csak vonszolódnak a máskor fürge órák
Reggelig, ha nem vagy a közelemben!
Hogy mit rabolt el tőlem a haza,
Csak mától érzem, Amphitryonom,
Hogy két rövid órán át birtokoltalak.

JUPITER

Szerelmem! Imádnivaló vagy! De némi
Rossz érzést is keltesz bennem, s lehet,
Majd azt gondolod, tréfálok csupán,
Ám egy dolgot tisztáznom kell veled.
A házasság törvénye, köztudott,

De több ez annál: szent kötelesség,
Hogy aki nem nyeri el a másik szerelmét,
A bíróság előtt követelheti azt.
Látod, ez tönkreteszi boldogságomat.
Én csakis n e k e d, szívednek szeretnék
Hálás lenni azért, mit kaptam tőled,
S tudni, nem külső formáságnak engedsz,
Ami, úgy gondolod, téged kötelez.
Nem is hiszed, hogy milyen könnyedén
Eloszlathatod ezt a csöppnyi kételyt.
Csak táruelj föl előttem, s ne titkolózz,
Mondd, kit engedted ma magadhoz, férjedet,
Kihez esküd köt, vagy a szeretődöt?

ALKMÉNÉ

Férj és szerető! Mondd, miről beszélsz?
Hát nem éppen ez a megszentelt viszony
Jogosít fel egyedül, hogy fogadjalak?
Miért gyötröd magad egy törvény miatt,
Amely nem hogy korlátozna bármiben,
De legmerészebb vágyaid beteljesítve,
Minden korlátot boldogan lerombol?

JUPITER

Az érzéseim irántad, Alkméné drága,
Túlszárnyalják, messze túl, mint a nap,
Mindazt, mivel egy férj tartozik neked.
Szívem, ha egy mód van rá, szokj le a férjéről,
Tegyél különbséget közte és köztem.
Úgy fáj, hogy kettőnket összekeversz,
És az a gondolat is elviselhetetlen,
Hogy azt a fickót engedted magadhoz,
Ki hidegen úgy véli, joggal birtokol.
Nagyon szeretnék, drága csillagom,
Igaz valómban föltűnni előtted,
Mint hódító, mert én az istenektől
Lestem el a hódítás művészetét.
Miért kevernénk ebbe bele a hiú
Thébai vezért, ki nemrég egy jónevű házba
Egy gazdag királylányt benősített?
Mit szólsz ehhez? Csak tartogasd erényed
A közszereplő nyilvános majomnak,
De nekem, nekem őrizd a szerelmed.

ALKMÉNÉ

Amphitryon! Ugye tréfálsz. Ha bárki
Hallaná, hogyan gyalázod Amphitryont,
Joggal hihetné, hogy valaki más vagy,
De ki? Nem mintha elkerülte volna
Figyelmemet e vidám éjen, hogy a férjnél
A szerető mennyivel ügyesebb;
De mert egyesítették ezt a kettőt
Az istenek tebenned énnekem,
Én megbocsátom ennek boldogan,
Amit a másik ellen elkövethetett.

CHARIS Undok állat, nem érdemelsz meg engem,
Egy ilyen tisztességes és jóhírű asszonyt.

MERKUR Lehetsz kissé kevésbé tisztos is,
Csak ne hasogasd a fülemet örökké
Kibírhatatlan szemrehányásokkal.

CHARIS Mi? Talán nem tetszik, hogy becsületes
Maradtam, s híremen sem esett semmi folt?

MERKUR Isten ments, dehogy. Ápold erényed,
De ne olyan legyen, mint szánba fogott ló,
Mely csenget amerre jár, utcán s piacon.

CHARIS Neked olyan kell, Thébában van sok,
Egy kétszínű, álságos nőszemély,
Aki mézmáz szavakkal önt nyakon,
És közben rég ott ülsz a szarvakon.

MERKUR A véleményem erről, az a helyzet:
Kit ilyen gondolat bánt, az bolond,
Jó a férjnek, aki helyett barátja
A házasság kasszájába, mi kell, beteszi;
Soká él, és sok öröme lesz gyermekeiben.

CHARIS Direkt hergelsz? És van képed
Szabályosan felszólítani, hogy azt
A kedves thébait, ki esténként
Utánam koslat, bevegyem harmadiknak?

MERKUR Komolyan, mért is ne. Ha megkímélsz
Attól, hogy részletesen elmeséld.
A kényelmes bűn ér annyit szememben,
Mint a fárasztó erény; jelszavam:
Kevesebb erényt, több nyugalmat Thébába –
Minden jót, Charis, virágom. Megyek.
Amphitryon már a táborba ért.
el

CHARIS Hogy elnyerje ez a disznó alak
A nyilvánosság előtt büntetését,
Mért nincs ahhoz bennem elég erő?
Istenek! Bánom már, hogy a világ szemében
Egy rendes, becsületes nő vagyok!
el

MÁSODIK FELVONÁS

Nappal.

ELSŐ JELENET

Amphitryon. Sosias.

- AMPHITRYON Gyere csak ide hozzám, te hamiskártyás,
Te anyagyilkos! Vagy nem tudod, strici,
Hogy mindazért, amit itt összehordtál,
A kötél általi halál is túl kevés?
Annyira dühös vagyok, hogy azt hiszem,
Csak bottal tudnám magam kifejezni.
- SOSIAS Ha ezen a hangon tetszik velem beszélni,
Nem mondok semmit. Legyen ahogy akarja:
Álmodtam, és tökrészeg is vagyok.
- AMPHITRYON Ilyen szöveggel akarsz megetetni?
Egy kisgyereket tán álomba ringat,
Mint esti mese, elalvás előtt. –
A rossz vicceidet gondolod beveszem?
- SOSIAS Isten ments! Maga az úr, én a szolga,
Úgy és azt csinál, amit csak akar.
- AMPHITRYON Na jó. A haragot most félretesszük,
Igyekszem türelemmel még ez egyszer
Végighallgatni a legelejétől.
– S amíg ki nem bogoztam ezt a pokoli rejtélyt,
Addig be nem lépek abba a házba.
– Most koncentrálj, és kapd össze magad,
És mondd el pontosan, de szóról szóra.
- SOSIAS Félek, bocsásson meg, hogy újra kiborul,
Ezért kérem, mielőtt még a tárgyra térnénk,
Tisztázzuk, milyen hangnemben beszéljek.
Mondjam azt, amit gondolok, ért engem,
Ahogy van, őszintén, vagy pedig úgy, mint
Az udvarban szokás önök között beszélni?
Mondjam meg durván az igazat, vagy
Viselkedjek úgy, mint egy úriember?
- AMPHITRYON Nem kell a színház. Kötelezlek arra,
Hogy számolj be mindenről kendőzetlenül.
- SOSIAS Rendben. Máris. Úgy lesz, ahogy kívánja.
Csak dobja föl sorban a kérdéseit.
- AMPHITRYON Miután megkaptad parancsodat –?

SOSIAS

Igazak.

Haljak meg, ha hazudtam most, uram.
Az az Én előbb ért ide, mint én,
Miáltal, ismétlem, én már itt voltam,
Még azelőtt, hogy ideértem volna.

AMPHITRYON

Mi ez az agyalágyult handabanda?
Kitalálta? Vagy annyira berúgott?
Megbomlott az agya? Vagy csak ugrat?

SOSIAS

Én komolyan beszélek, és el tetszik
Majd hinni, becsületszavamra, mert
Igaz. Esküszöm, hogy a táborunkból
Egyszálmagam indultam el, de már
Kétszálmagam érkeztem meg ide;
S itt döbbszent futok össze magammal;
Nos, ez az Én, aki most ön előtt áll,
Éhségtől s fáradtságtól kimerülten
Botlott a másikba, ki frissen és üdén
Lépett ki a házból, az a fenegyerek;
És a két gazfickó, féltékenyen, hisz
Mindketten a megbízatást akarták
Teljesíteni, rögtön összeugrott,
És végül én cammogtam a táborba vissza
Mert nem viselkedtem elég ésszerűen.

AMPHITRYON

Az én lány szívem kell ehhez, az én
Béketűrésem, önmegtagadásom,
Hogy ilyen hangot üssön meg egy szolga.

SOSIAS

Ha idegesítem, én meg se mukkanok.
Beszéljünk inkább valami másról.

AMPHITRYON

Jó. Tovább. Láthatod, visszafogom magam.
Végighallgatlak én türelmesen.
De kérlek, s lelked rajta, válaszolj,
Amit most tényként állítasz nekem,
Van abban csak egy szemernyi igazság?
Van bármi értelme? Föl lehet ezt fogni?

SOSIAS

Isten ments! Hát kívántam én ezt öntől?
Bolondokházába dugnám rögtön,
Ki azt mondja, hogy ebből bármit ért.
Az egésznek nincs se füle, se farka,
Kísértetjárás, mint a rémmesékben,
És mégis igaz, tiszta, mint a nap.

AMPHITRYON

Hogy higgye el egy ép érzékű ember?

SOSIAS

Bizony, nem kevés kínomba került,
Mielőtt, mint most ön, elhinni megtanultam.
Azt gondoltam, hogy megszállt a gonosz,
Mikor láttam, hogy itt grasszálók a téren,
És szélhámosnak gyalázom magam.
De végül rájöttem, hogy én csupán

Egy ugyanolyan Én vagyok, mint ő.
Itt állt előttem ez a valami,
Mintha a levegő tükör lett volna,
Minden ízében énhozzám hasonló,
Termete, tartása pont mint enyém,
De egyformább két vízcsepp sem lehet.
Na jó, csak egy kicsit lett volna kedvesebb,
S nem olyan durva tapló, esküszöm,
Nagyon is tetszett volna, ez a helyzet.

AMPHITRYON

Átkozott önuralom, ne hagyj el!
– De végül, mondd, be se mentél a házba?

SOSIAS

A házba! Jópofa! Hogy mentem volna?
Hát hagytam én? Hatott rám bármi érv?
S nem akadályoztam-e meg magam
Újra meg újra abban, hogy belépjek?

AMPHITRYON

Mi? Hogy?

SOSIAS

Hogyhogy hogy? A saját botommal,
A hátamon még láthatod nyomát.

AMPHITRYON

Megvertek?

SOSIAS

De hogy!

AMPHITRYON

És ki – ki vert meg?
Ki merészelt?

SOSIAS

Én.

AMPHITRYON

Te? Verted magad?

SOSIAS

Úgy éljek, én! De nem ez az Én itt,
Hanem az átkozott Én a házból,
Ami úgy üt, mint öt matróz együtt.

AMPHITRYON

Sújtson le rád az ég, hogy így beszélsz velem!

SOSIAS

Uram, ha kívánja, megmagyarázhatom.
Tanúm, hites tanúm, ki balsorsomban
Társam volt, nem más, mint szegény hátam.
– Előnyben volt az Én, aki elkergetett,
Egyrészt sokkal bátrabb is volt, mint én,
Másképp edzésben volt, mint bokszoló.

AMPHITRYON

Zárjuk le. Beszéltél a feleségemmel?

SOSIAS

Nem.

AMPHITRYON

Nem! Mért nem?

SOSIAS

Megvolt rá az okom. Na!

AMPHITRYON

S ki miatt szegted meg, te áruló,
A kötelességedet? Te barom! Ki volt az?

SOSIAS

Ismételjem el százezredszer is?
Én voltam, mondtam, ez az Ördög-Én,

Aki elállta a bejáratot;
 Az Én, ki egymaga lenne Én;
 Az az Én a házból, az Én a bottal,
 Az Én aki engem félholtra vert.

AMPHITRYON Ez a vadállat biztos berúgott,
 És elitta a maradék eszét.

SOSIAS Pusztuljak el, hogyha többet ittam
 A rendes mindennapi adagomnál.
 Esküszöm bármire, higgyen nekem.

AMPHITRYON – Vagy nem lehet, hogy túl sokat aludtál?
 – És rosszat álmodtál, valami szörnyűséget,
 És abban jött elő a tébolyult eset,
 Amiről itt most mint valóságról beszélsz? –

SOSIAS Nem, dehog. Tegnap óta szemet se aludtam,
 Az erdőben meg pláne nem volt kedvem,
 Teljesen ébren voltam, mikor ideértem,
 De szintúgy éber s fürge volt a másik
 Sosias, míg úgy eltángált, hogy még.

AMPHITRYON Hallgass. Mit fárasztom az agyamat?
 Én vagyok örült, ha meghallgatom
 Ezt a zagyvaságot. Haszontalan,
 Üres, velőtlen, ostoba halandzsa,
 Nincsen benne emberi értelem.
 Kövess.

SOSIAS *magában*
 Így van ez. Ha éntőlem hallják,
 Ostobaság, ne is figyelj oda.
 De ha egy nagyúr verné félholtra magát,
 Mind azt kiabálnák, hogy csoda történt.

AMPHITRYON Gyerünk, nyittasd ki a kaput. – Mit az?
 Alkméné jön. Meg fog lepődni majd,
 Mert nem számít rá, hogy most érkezem.

MÁSODIK JELENET

Alkméné. Charis. Az előbbiek.

ALKMÉNÉ Jöjj, Charisom. Az isteneknek szóló
 Örök hálánk jeléül mutassunk be
 Az oltáron áldozatot. Az ő
 Nagy, szent erejük oltalmazza meg
 A legjobb férjet nekem ezentúl is.
mikor megpillantja Amphitryont
 Ó, Istenem! Amphitryon!

AMPHITRYON

Ég adja,
Hogy ne tőlem ijedjen meg a feleségem,
Nem tartok attól, hogy futó távollét után,
Alkméné nem elég kedvesen fogad,
Látva, Amphitryonja visszatér.

ALKMÉNÉ

Máris visszajöttél –?

AMPHITRYON

Tessék? Nos, e sikoly,
Ez nem feltétlenül arra utal,
Hogy kérésem meghallgatták az istenek.
E „Máris visszajöttél!”-re nem mondanám,
Hogy forrón kitárt karokkal fogadnak.
Én örült! Nekem az volt a rögeszmém,
A háború minket túl soká elszakított,
S hogy nem jöhöttem vissza túl korán,
Én legalábbis erre számítottam.
De figyelmeztetsz, hogy ez tévedés,
És megütközve veszem tudomásul,
Hogy mint rosszkor jött, égből pottyant vendég,
Úgy látszik, itt fölösleges vagyok.

ALKMÉNÉ

Nem értelek –

AMPHITRYON

Már megbocsáss, Alkméné.
Te a szavaid hideg zuhanyát
Szerelmem égő tüzére zúdítottad.
Talán távollétemben még futó
Pillantásra se méltattad a napórát.
Ebben a házban nem számolta senki
Az idő sűrű szárnycsapásait,
És mámoros boldogságban szaladt
Öt teljes hónap el itt nálatok,
És nem volt több, mint néhány pillanat.

ALKMÉNÉ

Drága barátom, próbálom megérteni,
Mire alapozod e súlyos szemrehányást.
Ha az a bajod, hogy hideg vagyok,
Zavarba ejtesz, mert fogalmam sincs,
Mivel tehetnék a kedvedre jobban.
Mikor tegnap este, hogy leszállt az alkony,
Te a palotában nálam megjelentél,
Az adósságot, amelyre most utalsz,
Testem-lelkem neked forrón kitárva,
Azt hiszem, bőven kiegyenlítettem.
Ha ennél többre vágysz, többet kívánsz,
Bevallom sajnós korlátaimat:
Amim volt, már mindenem odaadtam.

AMPHITRYON

Hogyan?

ALKMÉNÉ
Még kérdezed? Hát nem röptem
– Mikor titokban csókoltál nyakon,
Szobámba, hol szőttem, lopózva tegnap –
Mindent feledve karjaid közé?
Örülhet bárki jobban kedvesének?

AMPHITRYON
Miről beszélsz?

ALKMÉNÉ
S te miket kérdezel!
Hisz majd szétvetett a boldogság téged is,
Látva, itt hogy szeretnek: s míg kacagtam,
Miközben könnyem csorgott, esküt tettél,
Különöset és hátborzongatót,
Hogy Héra sem tette ily boldoggá Zeuszt.

AMPHITRYON
Ti örök istenek!

ALKMÉNÉ
És alighogy a horizont felizzott,
Nem tartott vissza semmilyen könyörgés.
A napkeltét se vártad volna meg.
Mész, én az ágyamra vetem magam,
Fülledt a reggel, nem megy az elalvás,
Nyugtalanság feszít, indulok az
Isteneknek áldozatot mutatni,
És a ház előtt beléd ütközöm!
Szerintem magyarázattal azért,
Hogy visszatérted engem meglepett,
Sőt, ha akarod, meg is döböntett,
Ezzel most leginkább te tartozol;
Nincs okod bántani vagy szidni engem.

AMPHITRYON
Talán az álmodban jelentem meg,
Alkméné? És alvás közben engedtedél
Magadhoz, s ezért képzeled, hogy
Megtetted, mit a szerelem kíván?

ALKMÉNÉ
Egy gonosz démon az emlékezettől
Megrabolt, Amphitryon? És egy Isten
Úgy összezavarta világos elméd,
Hogy hitvesed szűz ártatlan szerelmét
Így sárba tiprod és kiforgatod?

AMPHITRYON
Mi? Állítod, hogy tegnap este én
Alkonyatkor besurrantam hozzád?
S hogy tréfásan téged nyakon – A francba!

ALKMÉNÉ
Mi? Tagadod, hogy tegnap este te
Alkonyatkor besurrantál hozzám?
És hogy mindazt megengedted magadnak,
Ami, mint férjemet, téged joggal illet?

AMPHITRYON
– Te viccelsz. Ez a tárgy komolyságot kíván,
És nem helyénvaló itt ez a vicc.

ALKMÉNÉ
– T e viccelsz. Ez a tárgy komolyságot kíván,
És durva és fájdalmas ez a vicc.

AMPHITRYON – Hogy én mindazt megengedtem magamnak,
Ami, mint férjedet, engem joggal illet? –
Így mondtad? –

ALKMÉNÉ Menj innen, te romlott ember!

AMPHITRYON Egek! Micsoda csapás! Sosias!
Barátom!

SOSIAS Csipet tüsszentőpor kell neki;
Valamije hibádzik odafönt.

AMPHITRYON Alkméné! Az istenekre! nem gondolsz
Bele, miféle következményekkel
Járhat ez a beszélgetés.
Emlékezz vissza. Szedd össze magad.
Amit mostantól mondasz, elhiszem.

ALKMÉNÉ Bármivel járjon is, Amphitryon,
Akarom, higgy nekem. Nem képzeled,
Hogy ilyen aljas viccre képes volnék.
Lesz, ami lesz, láthatod, nyugodt vagyok.
Komolyan letagadnád a szemembe,
Hogy tegnap megjelentél itt a várban?
S ha nem istenek szörnyű büntetése,
Más léha kifogás nem érdekel.
Lelki békém nem zavarhatod meg,
S talán azt sem, hogy mit hisz a világ:
De szívem mélyén sajog majd a seb,
Hogy így megbántott a szerelmesem.

AMPHITRYON Szerencsétlen! Miket beszélsz! – Talán
A bizonyítékokat is összeszedted?

ALKMÉNÉ Hallottak már ilyet? az összes szolga
A várban a tanúm; de még a kő is,
Amin tapostál, a fák, a kutyák, kik
Farkuk csóválva térdedhez simultak,
Mind tanúm lenne, ha beszélni tudna.

AMPHITRYON Az összes szolga? Nem, az lehetetlen!

ALKMÉNÉ Kéred most, te felfoghatatlan ember,
A bizonyítékot, mely mindent eldönt?
Kitől kaptam e diadém-övet?

AMPHITRYON Mi, egy övet? te? Már? Tőlem?

ALKMÉNÉ Azt mondtad, ez Labdakosz diadémja,
Kit megöltél az utolsó csatában.

AMPHITRYON Hé, te áruló! Ez most mit jelentsen?

SOSIAS Bízsa csak rám. Ezek csak ócska trükkök.
A diadém az itt van a kezemben.

AMPHITRYON Hol?

SOSIAS Itt.
kihúzza zsebéből a ládikát

AMPHITRYON A pecsét még sértetlen!
megnézi az övet Alkméné mellén
És mégis – ha nem csapnak be érzéseim –
Sosiasnak
Nyisd ki gyorsan.

SOSIAS Nahát, üres a helye.
Ezt lenyúlta az ördög, itt egyetlen
Labdakosz-házi diadém sincsen.

AMPHITRYON Világot kormányzó nagy istenek!
Mivel sújtotok?

SOSIAS Hogy mivel sújtják?
Úgy látszik, Ön is dupla lett, uram,
Benézett a botos Amphitryon,
És maga még egészen jól járt –

AMPHITRYON Kuss! Hülye!

ALKMÉNÉ *Charishoz*
Mi izgathatta föl őt ennyire?
Mi dülja fel, és mért esik zavarba
A kő láttán, amit már ismer?

AMPHITRYON Tudom, vannak mindenféle csodák,
És természetellenes jelenések
Idetévednek egy másik világból;
De most ez a túlvilági fonál
Becsületem nyakára hurkolódik,
És megfojtja azt.

ALKMÉNÉ *Amphitryonhoz*
Különös barátom,
E bizonyíték után még tagadod,
Hogy te jelentél meg nekem a várban,
S hogy adósságomat már kiegyenlítetttem?

AMPHITRYON Nem; de mondd el a dolog lefolyását.

ALKMÉNÉ Amphitryon!

AMPHITRYON Hallod, nem kételkedem.
A diadémmal nincsen mit vitázni.
Bizonyos okok miatt mégis azt kívánom,
Hogy részletesen elmeséld nekem
Itt tartózkodásom történetét.

ALKMÉNÉ Barátom, de ugye nem vagy beteg?

AMPHITRYON Hogy én beteg? – Nem, beteg nem vagyok.

ALKMÉNÉ Talán háborús gondok terhelik
Fejed, s lekötik sürgető ügyek
A szellemed világos működését. –

AMPHITRYON Igaz. Úgy érzem, kába a fejem.

ALKMÉNÉ Gyere be, pihenjél egy kicsit.

AMPHITRYON Hagyj.
Nem sürgős. Mint említettem, szeretném
Hallani – mielőtt a házba lépek –
A tegnapi ittlétről a beszámolót.

ALKMÉNÉ A dolog rövid. Már bealkonyult,
Szobámban ültem, fontam, és az orsó
Surrogása közben a csatatérre
Álmodtam magam, harcosok közé,
Mikor ujjongás harsant a távoli kapunál.

AMPHITRYON Ki ujjongott?

ALKMÉNÉ A háznép.

AMPHITRYON És?

ALKMÉNÉ Kiment
Rögtön a fejemből, álmodni se mertem
Volna, milyen örömet tartogatnak
Számomra az istenek, s már fölvettem
A fonalat újra, amikor hirtelen
Végignyilallt az egész testemen.

AMPHITRYON Tudom.

ALKMÉNÉ Már tudod.

AMPHITRYON S utána?

ALKMÉNÉ Utána
Volt sok fecsegés, sok tréfálkozás,
Kérdésre kérdés volt a felelet.
Leültünk – és ekkor mesélted el
Harcias tüsszel, mi minden történt
Pharissánál, és hogy miként zuhant
Labdakosz szemére örök álom
– A véres csata minden részletét.
Aztán – előkerült a csodás diadém,
Ajándéknak egy csók volt az ára;
Bámultuk soká a gyertyafényben
– Én övet formáltam belőle rögtön,
S a te kezéd fűzte mellem köré.

AMPHITRYON *magában*
Pengét bárkiben forgattak-e így?

ALKMÉNÉ Majd pedig vacsorára terítettek,
De nem foglalkoztunk, se te, se én,
A sármány-lakomával ott előttünk,

De a borral se, tréfálkozva mondtad,
Hogy az én szerelmem nektárja éltet,
Hogy isten vagy, és amit a gyönyör még,
A fölszabadult, a szádba adott.

AMPHITRYON – A fölszabadult a számba adott!

ALKMÉNÉ Igen, a szádba adott. Szóval – most –
Mért nézel olyan sötéten, barátom?

AMPHITRYON Szóval – most –?

ALKMÉNÉ Felálltunk az asztaltól;
És –

AMPHITRYON És?

ALKMÉNÉ Hogy az asztaltól fölálltunk –

AMPHITRYON És hogy az asztaltól fölálltatok –

ALKMÉNÉ Mentünk –

AMPHITRYON Mentetek –

ALKMÉNÉ Mentünk – – – hát igen!
De mért önti el arcodat a vér?

AMPHITRYON Jaj, elevenembe hasít ez a penge!
Nem, nem, galád nő, nem én voltam az!
És aki tegnap este alkonyatkor
Besurrant hozzád, mint Amphitryon,
A leggennyesebb hányadék csaló volt!

ALKMÉNÉ Iszonyatos vagy!

AMPHITRYON Hűtlen! Hálátlan! –
Távozz mérséklet, hagj el szerelem,
Ki megbénítottad tisztánlátásomat,
Távozz el emlék, boldogság, remény,
Mostantól az őrző bosszú éltet.

ALKMÉNÉ Távozz hát te is, szégyenteljes férj,
S kiszakad vérző szívem a helyéről.
Fölháborít az ocsmány színjáték.
Ha más felé fordult talán szíved,
Mert megsebzett a szerelem nyila,
Hozzám egyedül méltó nyílt beszéddel,
E gyáva csel nélkül is célhoz érnél.
Kész vagyok a kötést felbontani,
Mely ingatag lelkedet úgy nyomasztja;
És mielőtt még az este leszálna,
Szabad leszel, teljesül lelked álma.

AMPHITRYON Bármilyen megalázó is a sértés,
Ez a legkevesebb, mit megsebzett,
Vérző becsületed még követelhet.
Hogy itt csalás forog fenn, az világos,
Habár megközelítőleg sem értem

Az egész elátkozott szövevényt.
Mindenesetre most tanukat hívok,
Segítenek majd széttépni nekem.
Hívom bátyádat, a vezéreket,
A thébaiak egész seregét,
Akik köréből nem távoztam el,
Csak hajnalban, az első napsugárral.
És így a rejtély mélyére jutok,
S jaj annak, aki engem becsapott!

SOSIAS

Uram, ha talán –?

AMPHITRYON

Hallgass, nem kell semmi,
Te itt maradsz, és nem mozdulsz el innét.
el

CHARIS

Parancsol, úrnóm?

ALKMÉNÉ

Hallgass, nem kell semmi,
Ne jöjj utánam, kell az egyedüllét.
el

HARMADIK JELENET

Charis. Sosias.

CHARIS

Micsoda jelenet! Tisztára örült,
Ha azt meri mondani, hogy az éjjel
A táborban aludt. – Majd jön a bátyja,
Aztán szépen kiderül majd minden.

SOSIAS

Nagyon kemény csapás ez az uramnak.
– Vajon megesett velem is hasonló?
Zörgessük csak meg otthon is a bokrot.

CHARIS

magában
Mi van evvel? nézd a szemtelenjét,
Ez hátat fordít nekem, úgy pofázik.

SOSIAS

A hátamon fut végig a hideg.
Hogy érintsem a csiklandós pontot?
Ne tolokodjunk fölöslegesen,
Nem oszt és nem szoroz végső soron,
Ha nem világítunk rá túl közléről. –
A kocka el van vetve, tudnom kell!
– Ég óvjon, Charis!

CHARIS

Mi? Még közeledni
Próbálsz, te dög? Mi? Még van képed
Szólni hozzám, mikor haragszom rád?

SOSIAS

Az isten áldjon meg, hát mi ütött beléd?
Csak köszön az ember, ha viszontlátja egymást.
Minden kis semmiségtől fölhúzod magad.

CHARIS Kis semmiség? Szerinted mi a semmi?
Mit értesz semmi alatt? Rohadék! Mi?

SOSIAS A semmi alatt azt a semmit értem,
Mit prózában és versben így neveznek,
És a semmi, tudod, nagyjából annyi,
Mint a semmi, érted, vagy a nagyon kevés. –

CHARIS Tudnám, mi fékezi a két kezem.
Úgy viszketek, alig bírom megállni,
Én kikaparnám mind a két szemed,
Hogy megismerd egy feleség haragját.

SOSIAS Te szentséges ég, micsoda roham!

CHARIS Tehát szerinted semmi a viselkedés,
Mit aljasul megengedtél magadnak?

SOSIAS Mit engedtem meg magamnak? Mi történt?

CHARIS Hogy mi? Nézzenek oda! A kis ártatlan!
A végén, mint az ura, kijelenti,
Hogy még Théba közelében se járt.

SOSIAS Mi azt illeti, elárulhatom,
Én nem játszom meg a titokzatost.
Valami ördögös bor volt, mit ittunk,
Kimosta minden gondolatunkat.

CHARIS Az hiszed, ezzel a trükkel megúszod?

SOSIAS Nem Charis. Higgy nekem. Legyek szarházi,
Ha nem voltam egyszer már tegnap itt.
De fogalmam sincs róla, hogy mi történt,
A világot egy nagy dudának láttam.

CHARIS Ne tudnád, hogy mit műveltél velem,
Amikor este beléptél a házba?

SOSIAS Vigye a hóhér! Szinte semmi nem dereng.
Mondd el, rendes gyerek vagyok, hisz ismersz,
Ha hibázok, én leköpöm magam.

CHARIS Nyomorult! Éjfélre járt, s az ifjú
Fejedelmi pár is lenyugodott,
S te még ott lógtál Amphitryon
Szobáiban, és a saját lakásod
Tájékára se néztél. Végül kénytelen
Volt a kedves nejed fölkerelkedve
Nyomodba eredni, na és mit látok?
És hol talállak meg, te feledékeny?
Szép kényelmesen elnyúlsz egy matracon,
Mint aki otthon van, és jól érzi magát.
És kérlelő, aggódó panaszomra te,
Hogy Amphitryon parancsolta így,
Nehogy elaludd az indulás-időt,
Korán akar Thébából visszatérni,

És több hasonló olcsó kifogást.
Nem tudtál egy kedves szót se kinyögni.
És mikor gyöngéden lehajolok
Egy csókért, akkor, te disznó, a falnak
Fordulsz azzal, hogy hagyjalak aludni.

SOSIAS

Bravó, derék öreg Sosias!

CHARIS

Mi?

Még magadat dicséred? Dicséred magad?

SOSIAS

Ezt mindenképp a javamra kell írnod.
Este egy kis tormát ettem, Charis,
A leheletem vissza kellett fognom.

CHARIS

Á! Nem éreztem volna semmit abból,
Ebédre minálunk is torma volt.

SOSIAS

Vagy úgy. Azt nem tudtam. Akkor nincs szaga.

CHARIS

Nem versz át többé ilyen mesével.
Előbb-utóbb megbosszulja magát
A megvető mód, ahogy bánysz velem.
Rág belül, nem bírom magamba fojtani,
Amit pirkadatkor kellett hallanom,
És élek is a szabadsággal majd,
Amit kaptam, hidd el, becsületesemre.

SOSIAS

Milyen szabadságot kaptál te tőlem?

CHARIS

Azt mondtad nekem, és magadnál voltál,
Hogy egy agancs az téged nem zavarna,
Sőt, kifejezetten örülnél neki,
Ha elszórakoznék a thébaival,
Aki utánam koslat, mint tudod.
Barátom, hát legyen meg az akaratod.

SOSIAS

Egy szamár mondta azt neked, nem én.
Félre a tréfát. Ezt visszavonom.
Ami ezt illeti, fiam, eszeden légy.

CHARIS

S ha mégis nyitva hagynék egy esélyt?

SOSIAS

Csönd. Alkméné jön, a hercegnő.

NEGYEDIK JELENET

Alkméné. Az előbbieik.

ALKMÉNÉ

Charis.
Én szerencsétlen, mi történt velem?
Mi ért utol, mondd? Nézd meg ezt az ékszer.

CHARIS

Miféle ékszer ez, hercegnő?

ALKMÉNÉ Ez Labdakosz diadémja, Amphitryon
Ajándéka, káprázatos darab,
Melybe neve kezdőbetűjét vésték.

CHARIS Ez? Ez Labdakosz diadémja volna?
Itt nem látom Amphitryon nevét.

ALKMÉNÉ Boldogtalan, nem látsz a szemedtől?
Nincs itt, ujjal is jól olvashatón,
Mélyen aranyba vésve, egy nagy A?

CHARIS Hogy volna drága úrnóm? Ezt csak képzeled.
Itt egy teljesen más kezdőbetű áll.
Egy J.

ALKMÉNÉ Egy J?

CHARIS Egy J. A tévedés kizárva.

ALKMÉNÉ Jaj! Akkor jaj nekem! El vagyok veszve.

CHARIS De mért van ennyire magán kívül?

ALKMÉNÉ Hogy találjak szavakat, drága Charis,
Magyarázni a magyarázhatatlant?
Amint kiborulva szobámba lépek,
Nem tudva, ébren vagyok, vagy álmodom,
Mert elhangzott egy örült állítás,
Hogy másvalaki jelent meg nekem;
És az égő fájdalmat mérlegelve,
Mit Amphitryon érzett, s búcsúját,
Gondolj bele, idehozza a bátyám!
A saját bátyámat tanúnak ellenem;
S ha mégis tévedtél? ezt kérdezem magamtól,
Merthogy tévedés áldozata egyikünk,
Sem én, sem ő, mi nem vagyunk csalók.
És belémvillan hirtelen az emlék,
A kétértelmű tréfa, hallhattad te is,
Mikor a szerető, vagyis Amphitryon,
Kigúnyolta Amphitryont, a férjet.
És beleborzongok a rémülettől,
És cserbenhagynak ép érzékeim, –
Fogom, te kedves, ezt az ékkövet,
Az egyetlen, páratlan, drága zálogot,
Amely az én csálhatatlan tanúm.
Fogom, és a drága kezdőbetűt,
Az édes hazug ember öncáfolatát,
Megindultan az ajkamhoz emelném:
S egy másik, idegen jelet pillantok meg,
Mint kit villám sújtott – hisz ez egy J!

CHARIS Ez iszonyatos! Mégiscsak tévedett?

ALKMÉNÉ Hogy én tévedtem!

CHARIS Mármost a jelben.

Sugárzó dicsfényben míg jött felém
Pharissa hatalmas győzteseként.
Ő volt, Amphitryon, az istenek fia!
S mert az imádottak közül valónak látszott,
Legszívesebben megkérdeztem volna,
Nem csillagokból érkezett-e hozzám.

CHARIS

Képzeltetés, hercegnő, szerelmi látomás.

ALKMÉNÉ

És az a kétértelműség, Charisom,
Hogy tréfálva folyton különbséget tett
Önmaga és Amphitryon között.
Ha ő volt, akinek odaadtam magam,
Mért nevezte magát a szeretőmnek,
Tolvajnak, ki dézsmálni jött csak hozzám?
Átok rám, ki könnyelműn mosolyogtam,
Ha nem a férj szájából jött a tréfa.

CHARIS

Ne gyötörje az elsietett kétely.
Amphitryon tán nem fogadta el?
Mikor a diadémot mutatta neki?
Itt tévedés van a dologban, úrnőm.
Ha őt az idegen jel nem zavarta,
Akkor nyilván a kőhöz tartozik,
T e g n a p minket becsapott, elvakított;
De m á r a minden kitisztul megint.

ALKMÉNÉ

S ha csak futó pillantást vetett rá,
S ma visszatér a többi fővezérrel,
S megismétli az örült állítását,
Hogy nem lépte át házunk küszöbét!
Nem, hogy nem bizonyít s e m m i t,
De e l l e n e m bizonyíték a kő.
Én megzavart, mivel cáfolhatom?
A fájdalom, a megsemmisülés
Elől hová szököm, ha majd gyanakvó
Férfiak vetik vizsgálatuk alá?
Nem kell-e beismernem, hogy e jel
Nem Amphitryon kezdőbetűje?
És beismernem, hogy az idegen
Bélyegű ajándék nem tőle jött?
Az oltárra is fölesküdhettek,
Hogy tegnap ő nyújtotta át az ékkövet,
De biztos lehetek-e, mondd, hogy tegnap
E j e l e t is, mely itt áll, tőle kaptam?

CHARIS

Nyugodjon meg. Itt jön ő maga.
Most magától megoldódik minden.

ÖTÖDIK JELENET

Jupiter. Az előbbiek.

- ALKMÉNÉ Férjem és uram! Engedd meg nekem,
Hogy térdepelve nyújtsam át ez ékszert.
S lábad elé helyezzem életem,
Ha te voltál, aki e követ, nézd meg jól,
Az idegen betűvel nekem adtad,
Úgy sírva csókolom majd boldogan;
Ha nem te voltál, sőt letagadod,
Megtagadod, halál legyen a részem,
És örök éj boruljon szégyenemre.
- JUPITER Szépséges feleségem! Vegyem el
A követ, mikor egy ekkora kincs
Hever előttem lent a porban?
Emelkedj föl. Mondd, mit akarsz? Nyugodj meg.
- ALKMÉNÉ Megsértett túl magabiztos szavam,
De akkor még úgy éreztem, hogy én,
Hogy én ártatlan és erős vagyok.
Meggpillantva az idegen jelet,
Már saját érzésemre is gyanakszom:
Elhiszem – hogy hozzám – egy másik – jött el,
Ha erről a szád újra biztosít.
- JUPITER Nagyszerű feleségem! Megszégyenítsz.
Milyen hazugság hagyta el az ajkad?
Ki eljött hozzád, hogy lett volna más?
Ki juthat közeledbe, ha lelkedbe vésve
Csak egyetlenegy arcvonás lebeg.
Téged, te szent, minden behatolástól
Támadhatatlanná tesz gyémánt öved.
A boldog férfi, kit magadhoz engedsz,
Ártatlanul és tisztán hagy ott, s mi hozzád
Közelít, az mind Amphitryon.
- ALKMÉNÉ Ó, férjem! Lennél olyan jó, megmondanád,
Te voltál? Nem te voltál? Szólj! Te voltál!
- JUPITER Én. Bárki lett légyen. Légy – légy nyugodt,
Mit láttál, fogtál, gondoltál, éreztél,
Én voltam: ki más lett volna kedvesem?
Ha bárki átlépett küszöbödön,
Én voltam az, te drága, kit fogadtál,
És ha kegyeiddel halmoztad őt el,
Én vagyok adósod, és köszönöm.
- ALKMÉNÉ Nem, nem, Amphitryon, ebben te tévedsz.
Élj boldogan örökre, kedvesem,
Sejtettem én, hogy így lesz.
- JUPITER Alkméné!
- ALKMÉNÉ Ég veled! Ég veled!

JUPITER Mi az?

ALKMÉNÉ El, el, el –

JUPITER Csillagom!

ALKMÉNÉ Menj, ha mondom.

JUPITER Hallgass meg.

ALKMÉNÉ Nem hallgatlak, de élni sem kívánok,
Ha szívem többé már nem büntelen.

JUPITER Imádott feleségem, mit beszélsz?
Mi bünt, te szent, mondd, mit követtél te el?
S ha egy ördög jelent meg volna tegnap,
S amit a poklok mélye kiokád,
Rád önti bűnök fortyogó sarát,
A kebleid tündöklő fehérségén
Foltot nem ejtene! Te képzelődsz!

ALKMÉNÉ Én meggyalázott-megszégyenített!

JUPITER Ő
Szégyenült meg, földi istennőm! Ő t
Csapta be gonosz művészete, s nem
A te tévedhetetlen érzékedet.
Míg ő azt hitte, téged ölel át,
Amphitryon imádott karjában feküdtél,
S míg ő azt álmodta, hogy téged csókol,
Amphitryon szájára nyomtad ajkad.
Tüskét hordoz magában, higgy nekem,
S azt szerelemperzselt tüzes szívéből
Az istenek művészete se tépi ki.

ALKMÉNÉ Bár ideejtené Zeusz elém!
Istenem! Mi most elválunk örökre.

JUPITER Engem a csók, amit te neki adtál,
A szívedben értem lángoló szerelemnél
Még szorosabban bilincsel tehozzád.
És ha a napok suhanó sorából
Oly könnyen elejthetném a tegnapot,
Mint egy levegőben lebegő csókát,
Olümposz boldogságáért se tenném,
Se Zeusz halhatatlan életéért.

ALKMÉNÉ És én tíz halált is szívesen halnék.
Menj! Házadban nem látsz soha többé.
S Hellász nőinek se mutatsz meg már.

JUPITER Az olümposziak egész körének,
Alkméné! – Mit beszélsz? Az istenek
Gyűlésére vezetlek tündökölve.
Volnék Zeusz, mikor a közelükbe érnél,
Fölállna előtted az örök Héra,
S a szigorú Artemis, hogy köszöntsön.

ALKMÉNÉ Elég. Jóságod agyonnyom. Hagyj mennem.

JUPITER Alkméné!

ALKMÉNÉ Hagyj.

JUPITER Te társam, feleségem!

ALKMÉNÉ Amphitryon, hallod! Most elmegyek.

JUPITER Ki tudsz bújni ebből a szorításból?

ALKMÉNÉ Amphitryon, muszáj, el kell, hogy engedj.

JUPITER Menekülj messzi országokon túl,
Vagy sivatag rút szörnyei közé,
A tengerekig nyomodban maradnék,
S ha utolérlek, csókolnálak sírva,
Karomba kapnálak, s nagy diadallal
Vinnélek téged az ágyamba vissza.

ALKMÉNÉ Nos, ha így akarsz, megesküszöm,
S az istenek egész hadát hívom,
A hamis eskütevés bosszulóit:
A sírom vár előbb, minthogy e test,
Míg lélegzik, ágyadhoz közeledne.

JUPITER Velem született hatalmamnál fogva
Szilánkokra zúzom az esküdet,
S darabjait a levegőbe szórom.
Mert nem halandó jelent meg neked,
Mennydörgő Zeus volt látogatód.

ALKMÉNÉ Ki?

JUPITER Jupiter.

ALKMÉNÉ Hogy kit mondasz, te örült?

JUPITER Mondom, ő, Jupiter.

ALKMÉNÉ Ő, Jupiter?
Ilyet mersz, nyomorult? –

JUPITER Jupiter, mondtam,
És megismétlem. Senki, csakis ő
Jelent meg az elmúlt éjen neked.

ALKMÉNÉ Az olümposziakat vádolni mered
Te istenektől elrugaszkodott,
A büntettel, amit itt elkövettek?

JUPITER Az olümposziakat büntettel vádolom?
Meg ne halljak, meggondolatlan asszony,
Még egyszer ilyen szót a szádból.

ALKMÉNÉ A számból ilyen szót ne hallj –? Nem bűn volt –?

JUPITER Csend, hallod, ez parancs.

ALKMÉNÉ Szerencsétlen ember!

JUPITER Ha számodra nem fontos a dicsőség,
A följutás a halhatatlanokhoz,
Nekem fontos: ennyit talán megengedsz.
Ha Kallisztót a legfelségesebbet,
Európát és Lédát sem irigyled,
De én viszont a Tündaroszt irigylem,
S olyan fiaikat kívánok magamnak.

ALKMÉNÉ Hogy irigyem-e Kallisztót? Európát?
A nőket kiket Hellaszban imádnak?
Nagy Jupiter kiválasztottjait?
Az örökkévaló éter lakóit?

JUPITER Úgy van! De mért is irigyelnéd őket?
Hisz téged jóllakat az a dicsőség,
Hogy lábaidnál hever egy halandó.

ALKMÉNÉ Hallatlan az, amiket most beszélsz!
Szabad-e még gondolnom is ilyenre?
Nem süllyednék-e el a fényességtől?
S ha ő lett volna az, forró szívemben
Érezném még az élet lüktetését?
Én, aki méltatlan kegyére? Én, a bűnös?

JUPITER Hogy méltó vagy-e kegyére, vagy sem,
Nem a t e dolgod lesz eldönteni.
Csak elviseled azt, amire méltat.
Te akarsz, gyarló lény, utat mutatni annak,
Ki belelát az emberek szívébe?

ALKMÉNÉ Jó, jó, Amphitryon, megértelek,
És nagylelkűséged könnyekig meghat,
Tudom, csak azért dobtad be a szót,
Hogy eltereld figyelmem – de a lelkem
A fájdalmához újra visszatér.
Menj drága kedvesem, te mindenem,
Találj egy másik nőt s légy vele boldog,
S én hadd zokogjam át az életem,
Hogy boldoggá én már sosem tehetlek.

JUPITER Drága feleségem! Mennyire meghatsz!
Nézd meg az ékkövet ott a kezedben.

ALKMÉNÉ Ti égiek, én mindjárt megbolondulok!

JUPITER Az ő neve, nem? S tegnap nem enyém volt?
Nem bizonyult-e minden itt csodának?
Nem őriztem a diadémot reggel
Egy lepecsételt ládikába zárva?
S ahogy nyitom, hogy átnyújtsam az ékszeret,
A párnán nem üres helyét találok?
Nem díszíti tündöklőn rég a melled?

ALKMÉNÉ Gondolhat erre bárki? Jupiter?
Az istenek s emberek örök atyja?

S a lüktető boldogság kórusában
Csak őt dicséri minden földi faj,
Vajon nem szállsz-e le a szív tárnáiba,
Hogy a bálványodat imádd?

ALKMÉNÉ Iszonyú vagy! Miket beszélsz? Van ennél
Jámborabb és gyermekibb hódolat?
Elmúlt-e nap, hogy oltára előtt,
Hálát adva, hogy élek s szeretek,
S érted is szerelmem, ne hulltam volna földre?
Nem vetettem, csillagfényes éjen,
Előtte arcomat mélyen a porba,
S parázsló imák áldozati füstje,
Forrongó bensőmből nem szállt az ég felé?

JUPITER Mért v e t e t t e d arcra magadat? – Tán
A villám cikázó rajzolatában
Jól ismert arcvonás villant eléd?

ALKMÉNÉ Te rémes ember! Ezt honnan tudod?

JUPITER Kihez mondsz imát az oltár előtt?
Ahhoz, aki felhők fölött lakik?
Elfogult értelmed fel tudja fogni őt?
És érzésed, mely fészkéhez szokott,
Merne repülni szárnyait kitérve?
S nem Amphitryon az, a szerelmed,
Aki előtt te ott fekszel a porban?

ALKMÉNÉ Én szerencsétlen, most összezavartál.
Lehet bűnözni önkéntelenül?
Imádkozzam fehér márványfalakhoz?
A gondolatához szükségem volt egy arcra.

JUPITER Na ugye! Megmondtam! S nem gondolod,
Hogy bálványimádásod sérti őt? S hogy
Nem tudja szép szívedet nélkülözni?
S éreznie kell, hogy legbelül őt imárod?

ALKMÉNÉ Érezni fogja. Nincs bűnös, kinek
Imádata ne esne jól az isteneknek.

JUPITER Bizony! De m o s t csak azért jött le hozzád,
Hogy téged rágondolni k é n y s z e r í t s e n,
S m e g b o s s z u l j a, hogy magadat feledted.

ALKMÉNÉ Szörnyű!

JUPITER Semmit se félj. Nem büntet jobban,
Mint megérdemled. De te a jövőben
Csak rá, tudod, ki éjjel megjelent,
Csak rá gondoldj az oltárnál, s ne rám.

ALKMÉNÉ Úgy lesz! Erre szentül megesküszöm!
Tudom, hogy' néz, s az arckifejezését,
És nem tévesztem veled össze többé.

JUPITER Helyes. Mert azt kockáztatod, hogy visszajön.
S ha megpillantod kezdőbetűjét
A diadémába vésve, áhítattal
Emlékezz majd arra, hogy megjelent;
Idézd föl az alkalom minden részletét;
És azt, mikor a halhatatlantól
Testeden végignyilallt az ijedtség;
Az ékszerre, amit beváltott nálad;
S ki övedet segített összefűzni,
S ami történt a sármány-lakomán.
S ha ebben a férj megzavarna téged,
Őt barátságosan majd arra kéred,
Egy órácskára hagyjon most magadra.

ALKMÉNÉ Jó, jó, elégedett leszel velem.
Reggel, az első órában ezután,
Nem foglalkozom veled gondolatban.
Viszont utána Jupitert felejttem.

JUPITER Na, és ha itt hatalmas ragyogással,
Meghatva attól, hogy így megjavultál,
A felhőket rengető isten megjelenne,
Te kedves, mondd, és őt miként fogadnád?

ALKMÉNÉ Félelmes pillanat! Bár mindig rá
Gondoltam volna az oltár előtt.
Ha egyszer annyira hasonlít hozzád!

JUPITER Még nem láthattad halhatatlan arcát,
Alkméné. Ah, a szíved öelötte
Ezerszeres gyönyörűségre tárul,
Parázssá válik érzésed iránta,
S jég lesz, amit Amphitryon kivált.
Sőt, ha most érintené meg a lelked,
S indulna már az Olümposzra vissza,
Oly hihetetlen volna, mit megélsz,
Zokogni fogsz, hogy nem mehetsz utána.

ALKMÉNÉ Nem, nem, ne gondold azt, Amphitryon.
Ha vissza tudnék lépni az időben,
S az istenek és hőroszok elől
Bezárkózhatnék a saját szobámba,
Hát én –

JUPITER Igazán? Te képes volnál erre?

ALKMÉNÉ Hát én ez utóbbit választanám, bizony.

JUPITER *magában*
Megörültem? Mit keresek én itt?

ALKMÉNÉ Mi baj? dühös vagy? Megbántottalak?

JUPITER Nem kívánnád, jámbor gyermekem
Megédesíteni irdatlan létezését?
Elzárnád tőle szívedet, mikor

Világot kormányzó feje
Kebled pihéin vágya ringatózni?
Ah, Alkméné! Az Olümposz is
Szörnyű sivár a szerelem nélkül.
Talán enyhítheti a porba omlott
Népek imája a szív szomjúságát?
Ő t szeressék, ne azt, mit hisznek róla.
Örök fátylába burkolózva,
Szeretne egy lélekben tükröződni,
Gyönyörtől csordult könnycseppben ragyogni.
Szerelmem, nézd! Mennyi végtelen
Örömet hint el ég és föld között;
Ha a sorsod kiszemelt volna arra
Sokmillió lény háláját kifejezve,
S ennyit kérne az egész teremtésért,
Kifizethetné egyetlen mosollyal,
Ugye akkor te őt – de nem, az nem lehet,
Gondolni se – nem –

ALKMÉNÉ

Távol álljon tőlem,
Hogy az isteni végzés ellen lázadozzam.
Ha ily szent hivatalra kiválasztanak,
Ő, aki teremtett, rendelkezék velem,
Habár –

JUPITER

Igen?

ALKMÉNÉ

Ha választhatnék –

JUPITER

Nos –?

ALKMÉNÉ

Övé lenne minden hódolatom,
És szerelmem tiéd, Amphitryon.

JUPITER

S ha én lennék ez az istened? –

ALKMÉNÉ

Ha te
– Akkor én mi vagyok? Ha te lennél
– – Fogalmam sincs, talán letérdepeljek,
Vagy ne? Az vagy nekem? Az vagy nekem?

JUPITER

Te döntöd el. Amphitryon vagyok.

ALKMÉNÉ

Amphitryon –

JUPITER

Amphitryon, neked, igen.
De kérdezem, ha ez az isten lennék,
Ki téged szeretni Olümposzról leszállt,
Akkor mit tennél, mihez kezdenél?

ALKMÉNÉ

Hogyha, drágám, te volnál nekem isten –
Akkor nem tudnám, hogy hol van Amphitryon,
Akkor követnélek, ahova mész,
Ha kell, mint Eurüdiké az Alvilágba.

JUPITER

Ha nem tudnád, hol van Amphitryon.
S ha itt most Amphitryon megjelenne?

ALKMÉNÉ Ha Amphitryon nekem – mért kínozol?
 Hogy jelenhetne meg Amphitryon,
 Ha egyszer itt tartom a karjaimban?

JUPITER Pedig könnyen lehet, hogy istent tartod
 A karodban, és azt hiszed, Amphitryon.
 Miért hagynád, hogy meglepjen az érzés!
 És míg én, az isten, téged átölellek,
 Amphitryonod mégis megjelenne,
 Akkor hogyan nyilatkozna szíved?

ALKMÉNÉ Ha te, az isten, engem átölelnél,
 És Amphitryon mégis megjelenne,
 Hát – elég szomorúan azt kívánnám,
 Az isten ő legyen, és te pedig
 Maradj Amphitryonomnak, aki vagy.

JUPITER Te édes, imádnivaló teremtés!
 Ki nekem annyi boldogságot adsz!
 Úgy megfelelsz az isteni gondolatnak,
 Forma, mérték, húr és zengés szerint
 Amilyent évmilliók óta nem csináltam!

ALKMÉNÉ Amphitryon!

JUPITER Nyugalom, nyugalom!
 Győzelmesen oldódik meg minden.
 Istent űzi a vágy, hogy neked megjelenjen,
 És mielőtt a csillagsereg tánca
 Az éj csendes mezőin föltűnik,
 Kiért lánzol: a szíved tudni fogja már –
 Sosias!

SOSIAS Uram!

JUPITER Indulj most hű szolgám,
 Hogy megdicsőülhessen ez a nap!
 Alkméné velem kedvesen kibékült:
 Te méysz, és meghívod az ünnepélyre
 A táborból, akit csak ott találsz.
mindketten el

HATODIK JELENET

Charis. Sosias.

CHARIS *magában*
 Miket hallottál, te boldogtalan?
 Olümposzi istenek lettek volna?
 És ki Sosiast játssza itt nekem,
 Az egy volna a halhatatlanokból,
 Apolló, Hermész, netán Ganümedesz?

SOSIAS *magában*
Villámok ura! Biztos, hogy Zeusz volt.

CHARIS *magában*
Fuj, hogy viselkedtél, szégyelld magad.

SOSIAS *magában*
De a szolgája sem akármilyen.
Állja a sarat, szentségit, a fickó,
S az uráért úgy harcol, mint a tigris.

CHARIS *magában*
Ki tudja, talán tévedek. Próbára teszem.
fennhangon
Gyere, Sosias, kössünk mi is békét.

SOSIAS
Majd máskor. Most nem érek rá.

CHARIS
Hova mész?

SOSIAS
Hívom a vezéreket.

CHARIS
Váltsunk egy szót előtte, drága férjem.

SOSIAS
A férjed –? Parancsolj.

CHARIS
Hallottad már,
Hogy úrnőmhöz tegnap alkonyatkor,
És hű szolgálójához is,
Az Olümposz két istene leszállt,
Zeusz, a felhőisten járt minálunk,
S elkísérte a fenséges Apolló?

SOSIAS
Már ha igaz. Sajnos hallottam, Charis.
Az ilyen esküvő mindig taszított.

CHARIS
Mindig taszított? Miért? Ezt nem értem –

SOSIAS
Hm! Megmondjam az igazat? Olyan ez,
Akár a ló és a szamár.

CHARIS
Ló és szamár!
Egy isten és egy hercegnő!
magában
Na, ez se
Az Olümposzról jött.
hangosan
Te most nyilván
Alázatos szolgádat ugratod.
Ilyen nagy diadalt, mint amilyen ez,
Még nem látott Théba.

SOSIAS
Részemről ez inkább csak kellemetlen,
A nyilvános megbélyegzés esne úgy,
Mint ezek az átkozott trófeák,
Mik itt pompáznak mindkét vállamon. –
Most már sietek.

HARMADIK FELVONÁS

ELSŐ JELENET

AMPHITRYON

Milyen undorító most nekem
Az összes hadvezérek arca. Mind
Gratulál a sikeres ütközethez,
Meg kell ölelnem mindegyiket sorba,
És azt kívánom, menjen a pokolba.
Mert szíve nincs egynek se közülük,
Kinek kiöntsem túlcsondult szívem.
Hogy ékszert lepecsételt dobozából
Kilopnak a pecsét föltörése nélkül,
Rendben; a bűvész a távolból is
Ki tud csalni egy tárgyat a kezünkből.
De hogy a férj alakját elorozva
Otthon az asszonynál helyettesítsék,
Ez a sátán pokoli műve, semmi más.
Mindmáig egy gyertyafényes szobában,
Ha öt ép érzéke megvolt, az ember
Nem tévesztette el barátait;
Üregükből asztalra tett szemek,
Levágott végtagok, dobozba csomagolt
Ujjak és fülek egy férj felismeréséhez
Mostanáig elégnék bizonyultak.
Ezentúl billogot kell sütni rájuk,
És kolompot akasztani nyakukba,
Mint a vezérürünek. Ez a nő
Aljas csalásra csak annyira képes
Mint turbékoló galambja; előbb
Elhiszem, hogy megbízható alak
Az akasztófáról szökött bitang,
Mint hogy ő ravasz és alattomos.
– Szerintem örült, és holnap kora reggel
Egész biztos orvosért küldhetek.
– Ügyelnem kell, hogy ez ne sértse meg.

MÁSODIK JELENET

Merkur az oszlopos teraszon. Amphitryon.

MERKUR

magában
Hogy veled tartok Jupiter apám,
Végig e szerelmes földi kalandon,
Merkurtól igazán baráti gesztus.
Halálra unom magamat, a Styxre!
Mert annak a Charis nevű cselédnek

Túl jól eljátszani a férj szerepét,
Ennyit az a dolog nem érdemel.
– Ennél érdekesebb kalandra vágyom,
A féltékeny majmot örületig csigázom.

AMPHITRYON Napközben mért van bezárva a ház?

MERKUR Hé ott! Nyugi! Ki kopog?

AMPHITRYON Én.

MERKUR Ki? Én!

AMPHITRYON Nyisd már!

MERKUR Nyisd már! Tahó! Kicsoda vagy,
Hogy ekkora zajt csapsz, és így beszélsz?

AMPHITRYON Mi van, nem ismersz?

MERKUR Hát persze hogy;
Minden embert, aki nálunk kilincsel.
– Hogy ismerem-e!

AMPHITRYON Ma egész Théba
Bolondgombát evett s megtébolyult? –
Sosias! hé! Sosias!

MERKUR Sosias! Igen!
A baromja azért üvölti nyilván,
Mert biztos attól fél, hogy elfelejtem.

AMPHITRYON Nem látsz, ember?

MERKUR De, tökéletesen.
Mi van?

AMPHITRYON Te állat! Hogy mi van?

MERKUR Akkor mi nincs,
Fenébe is? Nyögd már ki, mit akarsz.

AMPHITRYON Te nyomorék! A botommal fönt majd
Megtanítlak, hogy hogy beszélj velem.

MERKUR Hohó! Ott lent is van egy faragatlan bunkó.
De ne személyeskedjünk.

AMPHITRYON Sátánfajzat!

MERKUR Őrizd meg kérlek a nyugalmadat.

AMPHITRYON Hé, valaki! Hát nincsen senki itthon?

MERKUR Philippus! Charmion! Hol kushadtok!

AMPHITRYON A kis mocsok!

MERKUR Ki leszel szolgálva kérlek.
De ha nem nyugszol, míg ide nem érnek,
Ha még egyszer megérinted a csengőt,
Innen fönről vastag sugárban küldök
A fejedre majd egy kis háziáldást.

AMPHITRYON Pimasz dög! Pofátlan állat! Nézz oda!
Az a fickó, akibe rúgni szoktam,
S ha kedvem hozza, megfeszíttetem. –

MERKUR Na? Befejezted? Kibámultad magad?
Jól fölmértél a két gülüszemeddel?
Né, milyen óriásra mereszti őket!
Ha tekintettel harapni lehetne,
Ez engem itt helyben darabokra szedne.

AMPHITRYON Reszketek, Sosias, ha arra gondolok,
Mít hívsz ki magadra ilyen beszéddel.
Egy borzalmas verés néz ki neked!
– Gyere le, és nyisd a kaput.

MERKUR Na végre!

AMPHITRYON Ne várakoztass, mert sürgős a dolgom.

MERKUR Csak eljutunk oda, hogy mit szeretnél.
Szóval nyissam lent a kaput?

AMPHITRYON Igen.

MERKUR No lám. Szépen is lehet mondani.
Kit keresel?

AMPHITRYON Hogy kit?

MERKUR Kit keresel,
Fenébe! Süket vagy? Kivel akarsz beszélni?

AMPHITRYON Hogy én kivel? Kutya! Nyíljon ki végre
A ház, én széttiporlak, összetörlek.

MERKUR Tudod mit, cimbora? Most szépen állj tovább.
Kezdek mérges lenni. Menj, menj, ha mondom.

AMPHITRYON Te kis rohadék, megtudod te még,
Az olyan szolgálával hogy bánnak el,
Ki gazdájából gúnyt űz.

MERKUR Gazdájából?
A gazdám ből gúnyt? Te volnál a gazdám? –

AMPHITRYON Most azt hallom majd, hogy le is tagadja.

MERKUR Én csak
Egyről tudok, és ő Amphitryon.

AMPHITRYON S rajtam kívül ki még Amphitryon,
Te gennyedző szemű csipás barom,
Aki az éjszakát is nappalnak nézed?

MERKUR Amphitryon?

AMPHITRYON Amphitryon, igen.

MERKUR Ha, ha! Jaj, thébaiak, gyorsan mind ide.

AMPHITRYON Szakadna rám a menny! Micsoda szégyen!

MERKUR Drága cimborám! Hol az a csehó,
Ahol így be tudtál rúgni, édesem?

AMPHITRYON Egek!

MERKUR Újbor volt, vagy ó?

AMPHITRYON Istenem!

MERKUR Pedig ha bírsz tovább piálni, még a
Nagy fáraóvá is leszophatnád magad!

AMPHITRYON Most végem.

MERKUR Menjél, drága testvérem,
Vérzik a szívem érted. Menj aludni.
Itt Amphitryon lakik, a thébai fővezér,
Menj el innen, és ne zavard nyugalmát.

AMPHITRYON Mi? Hogy odabent van Amphitryon?

MERKUR Bent vannak, igen, Alkméné és ő.
Menj, mondom, és vigyázz, nehogy a két
Szerelmes boldogságát megzavard,
A végén még Amphitryon kijön,
S megbüntet, ha itt randalírozol.
el

HARMADIK JELENET

AMPHITRYON Megsemmisítő erejű csapás!
Ez engem eltöröl a föld színéről,
A síromban fekszem, s az özvegyem
Az új férjével máris összeállt.
Most mit csináljak, mihez foghatok?
Kiteregessem a világ előtt
A szégyenemet, vagy hallgassam el?
Ugyan! Nincs mit kímélni. Ebben a
Tanácsban egyetlen szavazat dönt,
A bosszúvágy, az izzó, lelkemé,
S minden eszközzel arra kell törekednem,
Hogy az áruló ne ússza meg élve.

NEGYEDIK JELENET

Sosias. Hadvezérek. Amphitryon.

SOSIAS Itt van minden vendég, uram, kiket
Nagy lóhalálban össze tudtam szedni.
S ha nem is ülhetek az urak asztalához,
De az ebédet már kiérdemeltem.

AMPHITRYON No lám! itt vagy.
 SOSIAS Igen?
 AMPHITRYON Meghalsz, kutya!
 SOSIAS Meghalni? Én?
 AMPHITRYON Most megtudod, ki vagyok.
 SOSIAS Hogy a hóhérba ne tudnám?
 AMPHITRYON Te tudtad, áruló?
kezét kardjára teszi
 SOSIAS Uraim, védelmezzenek, könyörgök!
 ELSŐ HADVEZÉR Bocsánat!
lefogja Amphitryon karját
 AMPHITRYON Hagyj.
 SOSIAS De mit követtem el?
 AMPHITRYON Még kérde? – Félre az útból, jogos
 Bosszúm véres elégtételt kíván.
 SOSIAS Ha valakit akasztani visznek,
 Közölni szokták azt is, hogy miért.
 ELSŐ HADVEZÉR Legyél szíves.
 MÁSODIK HADVEZÉR Áruld el, mit a bűne.
 SOSIAS Uraim, tartsanak ki, legyenek oly jók.
 AMPHITRYON Mi! Ez az elvetemült alak az előbb,
 Nem volt hajlandó a kaput kinyitni,
 S oly mocskos szóözönt zúdított rám,
 Hogy még egyért is megfeszíteném.
 Meghalsz, kutya!
 SOSIAS Már meghaltam.
térdre rogy
 ELSŐ HADVEZÉR Nyugalom.
 SOSIAS Vezér urak! Jaj!
 ELSŐ HADVEZÉR Mi van?
 SOSIAS Még nem szúr?
 AMPHITRYON El az utamból, ha mondom! Megkapja
 Jutalmát azért a gyalázatért, amit
 Alig egy órája művelt velem.
 SOSIAS De mi a fenét követhettem el,
 Ha egyszer az elmúlt kilenc órában
 A parancsára a táborban voltam?
 ELSŐ HADVEZÉR Így igaz. Meghívott lakomára minket.
 A táborba jó két órája érkezett,
 És végig ott volt a szemünk előtt.

ELSŐ HADVEZÉR   Megállj!

AMPHITRYON   Hagyj!

MÁSODIK HADVEZÉR   Mire készülsz?

AMPHITRYON   Megbüntetem

  A tetves csalóját! Félre az útból!

JUPITER   Nyugalom. Nincs szükség heveskedésre,
Aki ennyire félti a saját nevét,
Ki tudja, tán nincs is joga viselni.

SOSIAS   Ezt mondom én is. Kitömte hasát,
Bemázolta arcát a rossz ripacs,
Hogy összetévesszék a ház urával.

AMPHITRYON   A vérlázító pofázásodért,
Háromszáz korbácsütésre számíts,
Mit felváltva három kar mér ki rád.

SOSIAS   Hohó! Az én uram nem olyan kőszívű,
Megleckéztet, ha szolgáját megütnéd.

AMPHITRYON   Engedjete, ezt a gyalázatot csak
Szívéből fröccsent vére mossa le.

ELSŐ HADVEZÉR   Bocsáss meg, de nem tűrjük el a harcot,
Amphitryon s Amphitryon között.

AMPHITRYON   Mi? Ti? Nem tűritek –?

ELSŐ HADVEZÉR   Szedd össze magad.

AMPHITRYON   Vezérek, ez hát barátságotok?
Ez a megígért szolidaritás?
Nem hogy helyettem állnátok ti bosszút,
Egy aljas csaló ügye mellé álltok,
S gátoljátok a bosszúkard csapását?

ELSŐ HADVEZÉR   Ha tisztán látnál, de sajnos nem így van,
Helyeselnéd te is, amit teszünk.
Kettőtök közül ki Amphitryon?
Te vagy, rendben; de az a másik is.
Isten ujjá hol van, hogy megmutassa,
E két hasonló mellkas közül
Melyikben dobog az áruló szíve?
Ha ezt tudnánk, akkor, nyilvánvaló,
A bosszúnk célpontját is megtalálnánk.
De hogyha a kardod pengéje most
Csak vaktában csapkodna összevissza,
Jobb, ha addig hüvelyében marad.
Vizsgáljuk meg ezt a dolgot nyugodtan,
S ha Amphitryonnak érzed magad,
Amit, bármily furcsa is, remélnünk,
Habár kétségbe vonnunk is muszáj,
Neked sem lesz nehezebb, mint neki
E körülményt bebizonyítani. –

AMPHITRYON

Én? A körülményt? –

ELSŐ HADVEZÉR

S jól megalapozva.

Addig ez ügyben nem történik semmi.

JUPITER

Igazad van, Photidas; az egyformaság,
Mely jelenleg fönnáll kettőnk között,
Ingadozásodat menti szememben.
Nem haragszom, alávetem magam
Az összehasonlításnak veled.
Karddal dönteni gyávább dolog volna.
Egész Thébát szándékszom idehívni,
S az összezsúfolt népgyűlés előtt,
Hogy milyen vérből származok, előadom.
Házam nemességét ő is ismerje el,
S azt, hogy Thébában én vagyok az úr.
A porba hajoljon arca előttem.
S enyémnek mondja Théba dús mezőit,
Enyémnek a nyáját, kinn a legelőn,
Hogy az enyém e ház, s enyém asszonya,
Ki szobáiban munkál csöndesen.
A világmindenség hadd tudja meg,
Amphitryon házáat nem érte szégyen.
És a gyanút, mit az ostoba keltett,
Itt áll az, aki porrá tudja zúzni. –
Hamarosan eljön egész Théba.
Addig tiszteljétek meg asztalom,
Amelyhez Sosias meginvitált.

SOSIAS

Tudtam én. – E szó, tisztelt uraim,
Minden kétséget darabokra szaggat.
Az lesz a valódi Amphitryon,
Akinél most délben ebédet adnak.

AMPHITRYON

Ti igazságos, örök istenek!
Lehet valakit mélyebbre alázni?
Egy mocskos svindler ellophatja tőlem
Nőm, nevem, birtokom, becsületem!
S barátaim megkötik kezemet?

ELSŐ HADVEZÉR

Akárki vagy, légy egy kis türelemmel.
Pár óra múlva tudni fogjuk. Akkor
A bosszú lesújt haladéktalan,
És jaj annak! mondom, kit utolér.

AMPHITRYON

Menj te puhány lélek! Hódolj az árulónak!
Marad barátom, több tinálatok.
Akad még férfi Thébában, aki
Mélyen átérzi szívfájdalmamat,
S karját bosszúhoz nem tagadja meg.

JUPITER

Helyes! Hívod őket. Én várom őket.

AMPHITRYON Üvölt rólad a hazugság, paprikajancsi!
Addigra kiszöksz a hátsó kapun.
De bosszúm elől meg nem menekülsz!

JUPITER Mész, szólsz, hozod a barátaidat,
Akkor kettőt szólok, de addig semmit.

AMPHITRYON Zeuszra, jól mondod, a felhők istenére!
Ha az van megírva, hogy megtaláljalak,
Két szónál, véreb, többet úgyse mondsz,
Kardom torkodban lesz markolatig.

JUPITER Hívod barátaidat; ha kell, hallgatok,
És néma pillantásommal beszélek.

AMPHITRYON Most el, gyorsan, mert még meglóg előlem!
A kéjtől, istenek, ne fosszatok meg,
Hogy leküldjem, még ma, az alvilágba!
Sereg baráttal térek ide vissza,
Fegyveresekkel, kik bekerítik a házat,
S a fullánkot, mint egy darázs, döföm
Szívébe, s kiszippantom, hogy a szél
Hadd hintáztassa zörgő csontjait.
el

HATODIK JELENET

Jupiter. Sosias. A hadvezérek.

JUPITER Rajta, uraim, parancsoljatok!
És tiszteljétek meg a házamat.

ELSŐ HADVEZÉR No hát, komolyan, esküszöm az égre!
Ettől a kalandtól megáll az ész.

SOSIAS A megdöbbenéssel most kössetek
Gyors fegyverszünetet, s irány az asztal,
Lakoma lesz, koccintás reggelig.
Jupiter a hadvezérekkel el

HETEDIK JELENET

SOSIAS Hú de szeretnék odabent leülni!
És hú, de bátran
Mesélnék, ha szóba jönne a háború.
Égek a vágytól, hogy részletezzem,
Hogy folyt az adok-kapok Pharissa mellett;
S még életembe nem voltam ily farkaséhes.

NYOLCADIK JELENET

Merkur. Sosias.

- MERKUR Hová? Ide is beütöd az orrod?
Te konyhák pofátlan szimatolója?
- SOSIAS Ne! – Már engedelmet!
- MERKUR Tűnés! Lekopni!
Kérsz egy kis frizura-igazítást?
- SOSIAS Mi? Hogy? Te nagylelkű és nemes Én,
Légy jó! Kíméld egy kissé Sosiast,
Sosias! Ilyen megátalkodottan
Ki verné folyton össze önmagát?
- MERKUR Megint kezdted a régi trükköket?
Elvennéd, senkiházi, a nevem?
Tőlem a Sosias nevet?
- SOSIAS Isten óvjon attól, jó Önmagam,
Ilyen sóher én veled hogy lehetnék?
Vedd el felét, kérlek, ennek a névnek,
Vedd el ezt a vackot, ha kell, teljesen.
És ha Castor lenne a név, vagy Pollux,
Mit meg ne osztanék, testvér, veled?
Ha én eltűrlek gazdám házában,
Tűrj el te is testvéri szeretetben,
S míg a féltékeny Amphitryonok
Boldogan kitörnék egymás nyakát,
A Sosiasok, szépen egyetértve,
Üljenek asztalhoz, s egészségükre
Koccintsák vígan a boroskupát!
- MERKUR Dehogy, dehogy! – Micsoda örült ötlet!
Hogy éhesen a csizmatalpat rágjam?
Ott bent csak egynek van terítve.
- SOSIAS Na és! Mindkettőnket egy anya szült,
És e g y kunyhó borult kettőnk fölé,
E g y ágyban aludtunk, e g y volt ruhánk,
S e g y sorson osztoztunk testvérien,
Akkor e g y tányérból is ehetünk.
- MERKUR Közös dolgokról semmit sem tudok.
Mint az ujjam éltem kiskorom óta,
Se ágyon, se ruhán, de még falat
Kenyéren se osztoztam senkivel.
- SOSIAS Térj észhez. Mi ketten ikrek vagyunk.
Te vagy az öregebb, szerény leszek.
Te kapd mindenből az első harapást.
Az első, és az összes páratlan kanál
Tiéd; a második, a páros, az enyém.

MERKUR Nem. Szükségem van a teljes adagra,
S ha marad valami, félreteszem.
Kemény leckét kapna, isten bizony,
Aki mancsával tányéromba nyúl.

SOSIAS Türd legalább, hogy árnyékos legyek,
Ott, ahol eszel, a széked mögött.

MERKUR Lábnyomom se a homokban! Tünés!

SOSIAS Te barbár szív! te ércnél ridegebb,
Kit kemény üllőn véstek és faragtak!

MERKUR Mít képzelsz, tán mint egy vándorlegény,
A kapu előtt heverjek a fűbe,
És jóllakjak a kék levegőéggel?
Egy rendes nagytál ételt én ma jobban
Megérdemlek, istenem, mint egy ló.
Nem éjjel jöttem el a táborunkból?
S nem kellett reggel máris visszamennem,
Hogy mára vendégeket toborozzak?
S ezen az ördögi kiránduláson,
Nem jártam le szorgos vén lábamat,
Szinte egészen a derekamig?
Sültkolbász lesz, meleg káposztával.
Ez kell nekem, hogy új erőre kapjak.

SOSIAS Igazad van. És a sok átkozott
Fenyőgyökér, mik az utat befonják,
Az ember lábát töri, vagy nyakát.

MERKUR Bizony!

SOSIAS – Ó, én istenektől elhagyott árva!
Szóval kolbász lesz Charisnál –?

MERKUR Friss, igen.
De nem neked. Ma dísnót vágtak. És
Charisszal újra egyenesbe jöttünk.

SOSIAS Jó, jó. A sírba fekszem. Káposzta is?

MERKUR Melegített, igen. S bárki szájában erre
Összefutna a nyál, annak velem
Vagy Charisszal gyúlik meg a baja.

SOSIAS Zabáljátok a káposztát felőlem,
S fulladjatok bele. Kell is nekem
A ti kolbászotok! Ki megeteti
Az ég madarait, szerintem enni
Ad a derék öreg Sosiasnak is.

MERKUR Te kis mocsok, kinek mondtad magad?
Mít mersz, bűdös kutya –!

SOSIAS Ugyan dehogy, nem magamról beszéltem.
Csupán egy régesrég-i rokonomról,
Sosiasról, aki ugyanitt szolgált –

TIZEDIK JELENET

Amphitryon az egyik oldalon a parancsnokokkal. A nép a másik oldalon.

- AMPHITRYON Üdvözöllek mindannyiótokat!
Barátaim, ki hívott titeket?
- VALAKI A NÉPBŐL Kihirdették hírnökök mindenütt,
Hogy a te várad előtt gyülekezzünk.
- AMPHITRYON Hírnökök? És vajon mi célból?
- UGYANAZ Legyünk tanúi, ezt mondták nekünk,
Mikor a döntő szó elhangzik a szádból,
S megoldja a rejtélyt, mely felforgatta
A várost.
- AMPHITRYON *a parancsnokoknak*
Milyen elbizakodott!
Az aljasság meddig fokozható?
- MÁSODIK PARANCSNOK A végén még ki is dugja a képét.
- AMPHITRYON Fogadni mernék. Megteszi.
- ELSŐ PARANCSNOK Ne félj.
Itt van veled Argatiphontidas.
Elég, ha egy pillantást vetek rá,
És élete ott táncol már kardom hegyén.
- AMPHITRYON *a néphez*
Théba polgárai, hallgassatok meg!
Nem én hívtalak ide titeket,
Ha szívből üdvözlöm is, hogy ennyien
Eljöttetek. Nem én voltam, de ő,
A hazugság pokoldémona, aki engem
Kiűzne Thébából, kiűzne nőm szívéből,
Kitörölne a világ emlékezetéből,
S ha képes volna rá, kiűzne még
A saját öntudatom várából is.
Most szükség lesz minden érzéketekre,
És lennétek bár mind ezerszeműek,
Mind egytől-egyig csupa Árgusok,
S a dolgotok, éjfélkor házitücsköt
Fölsimerni porban hagyott nyomáról,
Nyissátok tágra, ahogy csak bírjátok,
A szemeteket, akár a vakond,
Mikor fényes délben a napot lesi;
S az összes pillantást vessétek egy tükörbe,
És fordítsátok felém sugarát,
Vizsgáljátok meg jól, tetőtől-talpig,
Mondjátok meg, feleljetek, gyerünk:
Ki vagyok én?
- A NÉP Ki vagy? Amphitryon!

AMPHITRYON Helyes. Amphitryon. Stimmel. S ha majd Felbukkan ott a sötétség fia,
A szörnyűséges ember, és fején
Úgy görbül minden hajszál, mint enyémen;
S ha megzavart érzéketeknek akkor
Nem segít testi jegy, melyről az anya
Fölismeri újszülött gyermekét;
Ha közte s köztem, hogyha két vízcsepp
Között kell tudni választanotok:
Az egyik édes, tiszta, igazi, ezüstös,
S a másik méreg, csel, gyilkosság, halál.
Emlékezzetek: én, Amphitryon,
Thébai polgárok, az vagyok,
Ki sisakom tollát most megroppantom.

NÉP Ó! Ó! Mit csinálsz? ne bántsod azt a tollat,
Míg itt állsz virágodban előttünk.

MÁSODIK PARANCSNOK Azt hiszed, mi is –?

AMPHITRYON Ezt bízzátok rám.
Észnél vagyok, tudom, hogy mit teszek.

ELSŐ PARANCSNOK Tégy, amit jónak látsz. Azért remélem,
Nem kedvemért csináltad ezt a mókát.
Ha hadvezéreid haboztak is
Amikor megjelent az a majom,
Ebből Argatiphontidasra még
Semmi hasonló nem következik.
Ha egy barát becsülete a tét,
Az ember nyomja szemébe sisakját,
S rontson rá rögtön ellenlábására.
Hallgatni a másik fél hengegését,
Az vén nyanyákhoz illik; én viszont
A gyorsított eljárást kultiválom;
Ilyenkor úgy kezdi az ember,
Hogy az ellenfél testét, tollnézés helyett,
A kardjával, hopp, keresztüldöfi.
Egyszóval ma Argatiphontidas
Vadállat lesz, és embervért iszik,
Mert, Árészra, csakis az én kezemtől
Harap majd fűbe a mocskos alak.

AMPHITRYON Gyerünk!

SOSIAS A lábához vetem magam,
Igaz, nemes és üldözött uram.
Most már végleg jobb belátásra tértem,
S várom gaztettem jogos büntetését.
Üssön, pofozzon, verjen, rúgjon el magától,
Öljön meg, s én meg se mukkanok.

AMPHITRYON Állj fel. Mi történt?

ELSŐ HADVEZÉR *Amphitryonra mutatva*
Thébaiak, elfogni a gonosztevőt!

AMPHITRYON Argatiphontidas!

ELSŐ PARANCSNOK Mi ez, gonosz varázs?

A NÉP Hogy dönthetne itt az emberi szem?

AMPHITRYON Ördög! Pokol! Szétvet a düh, bosszú sehol!
Pusztulni, pusztulni, pusztulni kell!
Sosias karjába rogy

JUPITER Te bolond, két szót hadd mondjak neked.

SOSIAS Ez már nem hall semmit. Ez már halott.

ELSŐ PARANCSNOK Mit számít itt egy megroppant sisaktoll?
– „Tágra a szemeket, mint a vakond!”
Az ő, akit felesége elismer.

ELSŐ HADVEZÉR Itt áll, parancsnokok, Amphitryon.

AMPHITRYON *ébredzik*
Kit ismer el a felesége?

ELSŐ PARANCSNOK Öt,
Akivel együtt kilépett a házból.
S ráfonódna-e szőlőindaként,
Ha a fatörzs nem volna Amphitryon?

AMPHITRYON Bár maradt volna még erőm, a porba
Tiporni a nyelvet, mely ilyet állít!
Nem ismeri el őt!
fölemelkedik

ELSŐ HADVEZÉR Megint hazudsz!
A nép ítéletét is megzavarnád,
Aki mindezt saját szemével látja?

AMPHITRYON Megismétlem, hogy nem ismeri el!
– Ha őt férjének elismeri mégis,
Úgy nem kérdezem többé, ki vagyok:
És üdvözlöm őt, mint Amphitryont.

ELSŐ HADVEZÉR Rendben. Most szólj.

MÁSODIK HADVEZÉR Nyilatkozz, hercegnő.

AMPHITRYON Alkméné! Én feleségem! Nyilatkozz:
Bocsásd rám még egyszer szemednek fényét!
Mondd, hogy őt férjedként ismered,
S cikázó gondolatnál sebesebben
Megszabadít látványomtól e kard.

ELSŐ HADVEZÉR Helyes! Az ítélet meglesz azonnal.

MÁSODIK HADVEZÉR Ismered?

ELSŐ HADVEZÉR Ismered az idegent?

AMPHITRYON Ismeretlen volna e szív neked,
 Melyről hallgatózó füled súgta meg,
 Mily gyorsan ver szerelmesen miattad?
 Te ne ismernéd e hangot, melyet
 Gyakran, mielőtt megszólalt volna,
 Pillantásod ajkamról ellopott?

ALKMÉNÉ Süllyednék el az örök éjszakába!

AMPHITRYON Tudtam én. Látjátok, Théba polgárai,
 Előbb fut visszafelé a gyors Peneus,
 Előbb ül a Boszporusz Ida hegyére,
 Előbb kel a dromedár át az óceánon,
 Hogy elismerné azt az idegent.

NÉP Így lehetne? Ez, Amphitryon? Tétovázik.

ELSŐ HADVEZÉR Beszélj!

MÁSODIK HADVEZÉR Mondjad!

HARMADIK HADVEZÉR Közöld! –

MÁSODIK HADVEZÉR Egy szót, hercegnő! –

ELSŐ HADVEZÉR Elvesztünk, ha még így hallgat tovább.

JUPITER Adj – adj hangot az igazságnak, gyermekem.

ALKMÉNÉ Ez itt Amphitryon, barátaim.

AMPHITRYON Az ott Amphitryon! Mindenható!

ELSŐ HADVEZÉR Helyes. Eldőlt a sorsod. Most távozz.

AMPHITRYON Alkméné!

MÁSODIK HADVEZÉR Tünés, csaló: ha nem akarod,
 Hogy mi hajtsuk végre ítéletedet.

AMPHITRYON Szerelmem!

ALKMÉNÉ Aljas! Szégyentelen!
 Ilyen néven mersz szólítani engem?
 Még férjem félelmet parancsoló
 Tekintete sem óv meg a dühödtől?
 Te szörnyeteg! Undorítóbb vagy,
 Mint mocsárban úszó puffadt vízihullák!
 Mit ártottam neked, hogy beosonva,
 Míg eltakart az éjszaka pokla,
 A szárnyaimra fröcsköld mérgeidet?
 Talán azért, te gonosz, mert nagy csöndben
 Szemedbe ragyogtam, mint a cserebogár?
 Most látom, milyen örület tett vakká.
 A fényes nap világossága kellett,
 Hogy e vacak tákolmányt, rossz utánzatot
 Az ő királyi, sudár termetétől,
 Ökröt a gímtől megkülönböztessenem?
 Legyen átkozott minden érzék, mely
 A legdurvább csalásnak így bedőlt.

Legyen átkozott a szív, ha egyszer
Hamisan dobogott! És legyen átkozott
A lélek, amely még annyit se tud,
Hogy megjegyyezze saját kedvesét!
A messzi hegyek csúcsára szököm,
A holt vadonba, hol még a bagoly
Se keres, ha nincs olyan őr a földön,
Ki szívem büntelenségét megőrzi. –
Menj! ünnepelj, aljas diadalodban,
S az én lelkem békéje beleroppan.

AMPHITRYON Te boldogtalan nő! Én lennék az,
Ki múlt éjszaka megjelent neked?

ALKMÉNÉ Elég ebből! Bocsáss el drága férjem.
Ha jó vagy, életem legkeserűbb
Óráját megrövidítetted. Hadd szökjem el
A rám szegzett szemek keresztüzéből,
Mely mint ezer meg ezer buzogány sújt le rám.

JUPITER Te isteni! Tündöklőbb, mint a nap!
Dicsőség vár, melynek Thébában még
Nem volt egy királylány se részese.
De még egy pillanat türelmet kérek.
Amphitryonnak
Hiszed végre, hogy én Amphitryon?

AMPHITRYON Hogy te Amphitryon vagy, hiszem-e?
Ember – te borzalmasabb annál
Mint lélegzetem van kimondani! –

ELSŐ HADVEZÉR Te aljas! Mi? Megtagadod?

MÁSODIK HADVEZÉR Letagadod?

ELSŐ HADVEZÉR Be akarod tán bizonyítani,
Hogy a hercegnő minket becsapott?

AMPHITRYON Ó, az ő minden egyes szava színigaz.
A tízszer tisztított arany sem igazabb.
Ha éjszakába villámokkal írt
Szöveghez mennydörgés szolgál kíséretül,
Nem bíznék meg úgy a jós szavában,
Mint mit az ő egyenes szája mond.
Ha kell, az oltárra megesküszöm,
S ezért hétszeres halált is halok,
Mert rendíthetetlen meggyőződése az,
Hogy ő Amphitryon – neki.

JUPITER Helyes! Te vagy Amphitryon.

AMPHITRYON Hogy én! –
És ki vagy te, félelmetes kísértet?

JUPITER Amphitryon. Azt hittem, már tudod.

AMPHITRYON Amphitryon! Egy halandónak ez felfoghatatlan.
Beszélj érthetően.

ALKMÉNÉ Mit jelent ez?

JUPITER Amphitryon! Ostoba! Még kételkedel?
Argatiphontidas és Photidas,
Kadmosz vára és egész Görögország,
A fény, az éter, és minden folyó,
Ami volt, ami van, és ami lesz.

AMPHITRYON Barátaim, mind gyűljetek körém,
Lássuk, hogy oldódik meg a rejtély.

ALKMÉNÉ Rettenetes!

A HADVEZÉREK Most mit gondoljunk erről?

JUPITER *Alkménének*
Azt hiszed, Amphitryon jelent meg előtted?

ALKMÉNÉ Hagyj meg inkább örök tévedésben,
Mert fényed lelkemet örökre megvakítja.

JUPITER Átokká válna az üdv, amit adtál,
Ha nem lennék örökre közeledben.

AMPHITRYON Ki vele, gyerünk, beszélni: Ki vagy?

Villám és mennydörgés. A színpadot felhők borítják. Sas ereszkedik le a felhőkből, csőrében villámmal.

JUPITER Akarod tudni?
meგრagadja a villámot, a sas elrepül

NÉP Úristen!

JUPITER Hogy ki vagyok?

A HADVEZÉREK

ÉS PARANCSNOKOK A Rettentő! Ő maga! Jupiter!

ALKMÉNÉ Ó, védjete meg, égiek!
Amphitryon karjába hull

AMPHITRYON Imádat
Neked a porban. A Mennydörgő vagy!
Tiéd minden, amim csak van.

NÉP Ő az! Porba! Porba az arcokat!

Mindenki a földre veti magát, kivéve Amphitryont.

JUPITER Zeusz a kedvét lelte otthonodban,
Amphitryon, fogadd el isteni
Nagy megalégedettsége jelét.
Hagyd elszállni fekete bánatod,
S add át szíved a fénylő győzelemnek.
Mit bennem önmagad fölött arattál,
Mely örök szememben neked nem árthat.
Ha jutalom az, hogy adósod maradtam,
Baráti üdvözlettel búcsúzom.
S világomhoz hasonlóan, hírnevednek
A csillagos ég lesz csupán határa.

Ha nem elégít ki e köszönet,
Hát jó: Legforróbb vágyad teljesüljön,
Megengedem, hogy hangot adj neki.

AMPHITRYON Zeusz apánk, ez nekem nem elég!
S szívem vágya itt van nyelvem hegyén.
Mit Tündarossal tettél, tegyed meg
Amphitryonnal is: Ajándékozz fiút,
Híreset, mint a Tündaridák, neki.

JUPITER Legyen. Nemsoká fiad fog születni,
A neve Herkules lesz: ragyogását
Egyetlen hérosz sem szárnyalja túl.
Még két örök Dioszkuroszom sem.
Tizenkét roppant munkájával állít
El nem múló emlékművet magának.
S ha ez a piramis végre felépül,
S a felhők tajtékját súrolja csúcsa,
És lépcsőin az ég felé elindul,
Ott én fogadom, az Olümpuszon, az Istent.

AMPHITRYON Köszönöm! – De őt ugye nem rablod tőlem el?
Nem lélegzik. Nézd.

JUPITER Élni fog; De hagyd
Pihenni, ha azt akarod, hogy megmaradjon! –
Hermész!

Eltűnik a felhők között, amelyek közben a magasságban kinyíltak, és láthatóvá válik az olümposzi hegycsúcs, ahol az olümposziak tartózkodnak.

ALKMÉNÉ Amphitryon!

MERKUR Jó, megyek máris, isteni atyám! –
Csak közlöm azzal a pofával előbb,
Hogy belefáradtam a ronda képét
Hordani, s hogy ambróziával sikálom
Le mindjárt Olümposzi arcomról;
S hogy hős énekbe illő nagy verést kapott,
S hogy nem vagyok se több, se kevesebb,
Mint Hermész, a szárnya slábú isten!
el

SOSIAS Hagytál volna énekeletlenül
Örökre! Még életemben nem láttam
Ilyen verekedős, ördögi fickót.

ELSŐ HADVEZÉR Nahát! Micsoda diadal –

MÁSODIK HADVEZÉR S dicsőség –

ELSŐ PARANCSNOK Mi teljesen le vagyunk –

AMPHITRYON Alkméné!

ALKMÉNÉ Ah!

– = –